

СЕРЦЕ «ЗАВОЙОВНИКА»

Аарон Дембський-Боуден

~ ДІЙОВІ ОСОБИ ~

Восьмий Легіон, «Володарі Ночі»

ЯГО СЕВАТАРІОН, Севатар, Перший
капітан, командир Атраментарів
ТАЛ ВАНЕК, бойовий брат, Перша рота
ОРРІН ВАЛЬЗЕН, Примус Медик
МАЛІТОС КУЛЬН, Дев'ятий капітан

НАРАКА, БЕЗКРОВНИЙ, Тринадцятий капітан

ВАР ДЖАГАН, Двадцять Сьомий капітан

ОФІОН, Тридцять Дев'ятий капітан

КЕЛ ГЕРЕК, Сорок Третій капітан

КРУКЕШ БЛІДИЙ, Сто Третій капітан

ТОВАК ТОР, БЕЗРУКИЙ, Сто

Чотирнадцятий капітан

Дев'ятнадцятий Легіон, «Гвардія Ворона»

АЛАСТОР РУШАЛЬ, Вісімдесят Дев'ятий капітан

Персонал Восьмого Легіону

ЕКРА ТРЕЗ, пожирач гріхів

ТАЙЄ КАРЕННА, командир крила, ескадрилья «Замасковані»

КУЛ КАЙВЕН, навігатор, ескадрилья

«Замасковані»

ВЕНСЕНТ ОРЛІН, стрілець, ескадрилья

«Замасковані»

ПРОЛОГ

– Падай.

Лицар-Володар Калібана стояв під бурею, його чоло увінчувало срібне кільце, а його попелясте волосся на тлі блілого обличчя кольором нагадувало дощ. Лицар мав обладунок із листів чорного кераміту, на якому були викарбувані рельєфні леви, викувані з марсіанського червоного золота. Зі сталі меча в його руках стікала кров, яку змивала злива.

Інша постать була відображенням у

тріснутому дзеркалі. Якщо шкіра Лицаря-Володаря була блідою, то плоть іншого воїна відзначалася сухотною білизнаю, а його обладунок був темним, як ніч, відображенням бурі вгорі, перекресленим позначками зубчастої блискавки.

Битва лютувала довкола них, над ними, навіть під ними, а вони між тим билися на звалених на купу тілах своїх синів, як поранених, так і мертвих. Лицар-Володар Калібана очікував на цю мить місяцями. Вона настала тепер, на ревучому вітрі та під виючим дощем, під акомпанемент уривчастої тріскотні тисяч і тисяч болтерів.

Лицар відступився, бо виконав свій обов'язок; із його меча змило дощем останні плями крові. Його брат

хитнувся, схопившись за шию пазуристими руками. Між його хапливих пальців фонтаном бив темний рідкий потік. Він намагався утримати горлянку закритою, і йому це не вдавалося.

– Падай, – сказав братові Лицар-Володар. Голос у нього був зламаний, нерівний, засапаний. – *Падай.*

Інший воїн, тремтячи, вирячив свої чорні очі, а його життя щедро лилося між його руками. Він беззвучно заговорив, губи його при цьому ворушилися без пуття, і зрештою він упав на одне коліно. Рани в нього на животі та грудях кровоточили так само нестримно, як і порізане горло. Здавалося, його тіло, методично пошматоване та порване королівським клинком, трималося

купи лише завдяки відчайдушній ненависті.

Лицар-Володар не любив посміхатись і був недостатньо дріб'язковим, аби насміхатися з супостата, який упав. Він підняв клинок у привітанні, притуливши гарду до увінчаного чола, – віддав честь умертвленому ворогові.

– Я ж казав тобі, – промовив Лев до свого брата, який помирав, – що буду твоїм кінцем, Керзе.

ЧАСТИНА I

КІРОПТЕРА

РОЗДІЛ I

Братство у тіні

Брати завжди зустрічались у темряві. Їхня схильність до зборів у неосвітленій кімнаті пояснювалася не міркуваннями драматизму чи символізму та не потребою в таємниці. Деякі традиції просто існували в незмінному вигляді від

самої своєї появи, народжені звичкою, а не наміром. Колись темрява мала значення. Тепер вона просто була.

Червоні очні лінзи прорізували морок під супровід надтріснутого муркотіння сервоприводів суглобів і діючих силових кабелів. Обладунки «Марк-4» аж ніяк не були тихим винаходом. Із ушкодженнями вони були ще гучніші.

Троє братів стояли мовчки. Їхні плечі огортала поразка, що підступила до них ближче за тінь, у якій вони стояли. Їхній сором був достатньо свіжим, щоби жоден із них навіть не усунув ушкодження на своїй броні. Періодичні іскри від порваних суглобів спалахами освітлювали кімнату, в якій повітря повільно

наповнювалося запахом бою, що йшов від їхніх розбитих керамітових обладунків. Хімічний сморід фіцеліну стикався з грубим і гострим запахом прометію. За всім цим ховався сірий аромат диму від зброї, нудотно близький до деревного вугілля.

– Троє з нас, – промовив один із братів. – Троє з нас вижили.

– Ще може бути більше, – сказав інший.

Перший реготнув у відповідь.

– Більше не буде. Ти що, останні дев'ять годин був сліпий? Не бачив, що тільки-но сталося? Скільки кораблів ми втратили?

Третій брат оперся на край центрального столу, схиливши увінчаний гребенем шолом, аби по черзі розглянути свою рідню.

– Ми не можемо знати. Доки флот не збереться знову. Я бачив, як «Praxis Mundi» розвалився та вивів із ладу сім кораблів зі свого супроводу. «Леді Сапієнта» загинула до нього. «Жах Етернуму». «Король без престолу». «Туман». Це лише ті крейсери, що загинули на моїх очах. Не можу сказати, скільки фрегатів і винищувачів. Надто багато, щоб назвати.

– Як щодо «Приходу ночі»?

Третій брат хитнув головою.

– Запалав ізсередини та пробитий іззовні. Флагман не міг утекти. Темні Янголи лізли до його горла з такою ж злістю, як Лев ліз до горла пана Керза, – він зупинився на мить, повільно вдихаючи. – «Прихід ночі» мав утекти першим із кораблів. Не

можу зрозуміти, чому він залишився. Який був зиск із обміну вогнем зі флотом Темних Янголів?

– Я чув вокс-звіти, – заявив перший брат. – Севатар наказав флагману лишатися в межах системи, поки він евакуюватиме роти, чиї судна вже повтікали, з поверхні.

Третій пирхнув.

– Як же *шляхетно*. Отже, він убив себе та втратив флагман.

Запам'ятайте мої слова: ім'я «Севатар» більше не славитимуть у наших лавах. Як Янголи це влаштували? Той напад із засідки... їхня координація перевершувала все, що я бачив.

– Це взагалі має якесь значення? – відповів перший. – Якщо ми не завдамо удару у відповідь,

переважаючи в силі, то ми щойно прогнали Трамаський хрестовий похід.

– Легіон має перегрупуватись у резервних вузлових точках, – погодився другий. – Можемо повернутися до ворожнечі, коли оговтаємось, а наше забезпечення буде систематизовано.

– Так, – сказав перший. – Ось він, голос мудрості. Можливо, знадобляться тижні, можливо, місяці, та ми ще аж ніяк не закінчили.

Третій брат викликав тактичний дисплей, але мерехтливе гололітичне зображення затріпотіло та змеркло, так і не показавши нічого вартісного. Корабель у польоті отримав сильні ушкодження; чимало з його систем досі ніяк не могли переорієнтуватися.

– Перед нами стоять дві проблеми – обидві гострі, обидві жорсткі. По-перше, ми маємо розіслати звістку про поразку всім силам Легіону в решті сектору за допомогою своїх астропатичних хорів, аби наші брати не помчали стрімголов до місця засідки, з якого ми щойно втекли. Це потребуватиме величезного талану.

– А інша проблема?

Перш ніж відповісти, третій брат завагався.

– Ми маємо зробити те, що досі довелося робити лише одному Легіонові. Оскільки наш примарх упав, ми маємо обрати командувача для сил, що залишилися.

– «Упав» не означає «помер», брате. Чи одержав ти новини з апотекаріону?

– Так, і вони не віщують нічого доброго. Хто в Легіоні до цього хоч раз лікував пораненого примарха? Ми працюємо наосліп. Рани закрилися, хоч і не чисто. Втрата крові сильна. Ушкодження черепа та кисневе голодування й досі потенційно смертельні або можуть призвести до каліцтва. Крововиливи загрозливі. Органи, яких я й назвати не можу, посічені та відірвані від судинних мереж, яких ми досі не бачили. Якби він був людиною – навіть якби він був одним із нас, – однієї-єдиної з його ран було б достатньо, щоби його умертвити. Він зазнав одинадцять таких летальних ушкоджень.

Заява повисла у повітрі. Жоден із братів не бажав щось до неї додавати.

– Я бачив, що так і буде, – зізнався

другий. – Навіть його порятунок коштував нам забагато життів. Відганяючи Володаря Першого Легіону назад, я втратив більшу частину роти. Я шкодую, що віддав цей наказ, запевняю вас.

Інші кивнули.

– Правда сувора, та ми мусимо її визнати: тепер ми утрюх ведемо Легіон.

Вони смакували цю правду якусь мить тиші, яку перервало подання зв'язку з отвору командної палуби у шквалі тріску.

– Панове, – вимовив капітан-людина. – Краю системи досягли ще чотири судна.

– Назвіть їх, – сказав перший брат.

– Ауспексне кодування фіксує їх як «Квінтус», «Доньку присмерку»,

«Заповіт крові» та... та «Прихід
ночі».

Двері в перебірці оперативного пункту відчинилися, пройшовши рипливими коліями, та впустили аварійне червоне освітлення коридору з того боку. На постаті у дверях був такий само шолом, як і у трьох рідних новоприбулого, з гребенем зі стрілоподібних крил гаргульї та пофарбованою під череп лицьовою пластиною. На трьох полководців, які зібралися в темряві, пильно дивилися турмалінові очні лінзи.

Він прийшов один, але прийшов озброєний. На його наплічнику лежав спис, який закінчувався дезактивованим пілоклинком із кількома рядами нерівних, щербатих

зубців.

– Сподіваюся, ви пробачите мені запізнення. Був напад із засідки. Можливо, ви його не помітили. Не всі з нас могли просто завести двигуни та кинутися до глибин чорної безодні.

Він зайшов до кімнати та зайняв місце за центральним столом.

– Приємно тебе бачити, Севатаре.

– Не сумніваюся, – Севатар мигцем поглянув на тактичний гололіт, який плив у повітрі над столом, показуючи розсип із кількох суден Восьмого Легіону у глибокій порожнечі. – От яка вона, поразка. Тепер ми знаємо, як почувалися Гвардія Ворона та Саламандри.

– Ми зібрали тут близько однієї двадцятої від усього флоту. Наступними тижнями мусимо

якогомога краще перегрупуватися та визнати факти. Ми поранені, та не загинули. Трамаський хрестовий похід не може завершитися тут.

Попервах Севатар не говорив нічого. За кілька секунд, за які він усвідомив, що вони не вдаються до якоїсь дурнуватої насмішки, він поглянув на них по черзі.

– Ви троє правильно вчинили, евакуювавши примарха. Чи контактували ви з рештою Кіроптери?

– Лише для підтвердження загибелі Джексада, Шоми та Ітілліона, – відповів другий брат. – Ми – все, що лишилося тепер від Кіроптери.

– Отже, троє з сімох мертві, – замислився вголос Севатар, – а примарх поранений.

– Примарх помирає, – виправив

другий брат. – Тепер Легіон ведемо ми.

– Побачимо. Хай там як, наше майбутнє похмуре, – Севатар кинув алебарду на стіл, не звертаючи уваги на лункий брязкіт металу об метал. – Це нікуди не годиться. З усіх сімох ви троє подобаєтеся мені найменше.

– Брате, прошу, будь серйозним.

Севатар посміхався особливим чином. Найперше втіха осявала його чорні очі, тоді тягнула, злегка посмикуючи, кутики його вуст. Це була посмішка трупа, якого смикали за щоки гаки, чи душі, яка розуміла гумор зовсім інакше, ніж оточуючі, тож йому доводилось її симулювати, наскільки дозволяли обмежені можливості.

Севатар посміхнувся.

– Я маю припустити, що ви, сміливці, виснували план?

– Так, – відповів перший брат. – Щойно флот буде повністю відновлений, ми завдамо удару у відповідь. Питання в тому, де.

Севатар нахилив голову.

– Оце ваш план?

– Так.

Перший капітан прокашлявся. Цей момент потребував певного лукавства.

– Ви, – промовив він, – уже намагаєтеся повести нас дорогою, якою ми не маємо йти. Ви говорите про відплату, про контратаку проти ворога, який довів, що може нас перевершити.

Інші завагалися.

– Звісно. Що ще ми б робили?

– Ми могли б натомість вести війну,

в якій дійсно маємо шанс на перемогу, – відповів Севатар.

– Утекти? – спитав інший. – Ми зобов'язані не випускати Перший Легіон із бою тут.

Севатар повів бровою, хоча вираз його обличчя все одно приховувала лицьова пластина.

– Ціною Легіону? Вам кортить продати наші життя, щоби заспокоїти свою незадоволену жадобу крові після прочухана. В цьому немає нічого шляхетного, брати. Я не дам вам загнати Легіон у домовину через неспроможність визнати, що ми програли.

– Примарх бажав би, щоби ми билися на цьому герці до кінця.

– Справді, та ви сказали, що примарх помирає. Якщо так, його

бажання геть нічого не значать.

– Темні Янголи рівні нам, а не кращі за нас, – наголосив один із братів. – Ми можемо перемогти у Хрестовому поході правильною контратакою.

– Так кажеш ти, Малітосе, – відповів Севатар із тією ж м'якою неприємною посмішкою. – Для мене це звучить так, ніби ти скалічив би нас, аби заспокоїти постраждале его Легіону.

Малітос, капітан Дев'ятої роти, загарчав у вокс-решітку свого гребенястого шолома.

– Якщо пан Керз помре, твоє правління в якості його безцінного улюбленця завершиться цієї ж ночі.

Севатар і досі посміхався. Це відчувалося в його голосі.

– Не погрожуй мені, Дев'ятий

капітане. Це не закінчиться для тебе добром.

– Заспокойтеся, братове, – сказав другий із них. – Севатарє, ти правий: ми мусимо стерегтись, аби зранена гордість не спонукала нас до дурних дій. І ти, Малітосє, правий. Ми маємо ударити у відповідь, рівною мірою заради обов'язку та задоволення. Та між нами не має бути незгоди. Надто вже серйозний момент.

– Я ціную твої спроби примирення, Варє Джаган, – Севатарів голос був спокійний, без звичного дражливого тону. – Проте Левові сили щойно зламали Легіону хребет одним ударом. Увесь флот розсіяний. Ми втратили десятки кораблів, як власних, так і тих, що належать людям, які прямують за нами.

Востаннє я бачив від флагмана Легіо Ульрікон самі уламки, що сипалися в порожнечу після поцілунку від зброї Темних Янголів. Скільки Титанів загинуло лише під час цієї катастрофи? Скільки десятків тисяч підготовленого особового складу?

– Ми перегрупуємося, – сказав Малітос. – Це наш обов’язок. Те, що ти став боягузом, іще не означає, що війна закінчилася.

– Боягуз, – відповів Севатар. – Дивно, що це слово вживають, описуючи того, хто залишився, щоби допомогти евакуюватися повільнішим кораблям.

– Але обов’язок *вимагає* від нас бою, – промовив Вар Джаган, капітан Двадцять Сьомої. – Смерть – ніщо порівняно з відплатою.

Почувши це, Севатар вишкірився.

– Які красиві слова. Цікаво, відгукнуться вони у вічність як мудрість чи як дурість. Хоч як вирішить Доля, я на твоєму боці не буду. Деякі з моїх підлеглих уже говорять про відплиття на Терру або про повернення до флоту Воєводи. Інші бажають розділитись, аби податися кудись іще та розоряти імперські шляхи забезпечення. Я схиляюся до того, щоб надати їм те, чого вони вимагають, а не відправити їх помирати разом із тобою.

– Кіроптера проголосує, – сказав Малітос.

Севатар насмішкувато пирхнув.

– Голосування. Надзвичайно демократично. Відколи це нам стало потрібно голосувати з якихось

питань?

– Відтоді, як ти повернувся до нас, – відповів останній брат, Кел Герек, капітан Сорок Третьої, – й Кіроптера перестала говорити одним голосом. У єдності наша сила, Севатаре. У розбраті наша загибель.

– Сьогодні стільки красивих слів, і все ж усі вони не торкаються суті справи. Легіонові більше підходять тіні, доки ми не будемо готові вдарити всіма силами. *Тоді* ми різатимемо. *Тоді* ми скуштуємо їхньої крові. Янголи щойно дали нам сувору науку: показали, що збиратися разом в одному місці та намагатися вступити у справедливий бій – дурість.

Продовжуючи, Севатар похилився на опорну колонну та схрестив руки на

нагруднику.

– Буду абсолютно відвертим, оскільки ви всі так не хочете розуміти натяк. *Я не дам вам повернути Легіон до цієї війни після такої критичної поразки. Ото й усе. Я візьму Атраментарів, а також будь-які інші роти, які зволять лишитися зі мною, та знову приєднаюся до флоту Воєводи. Тут ми більше нічого зробити не можемо, і я кажу, що затримувати Темних Янголів майже три роки – це більш ніж достатньо. З мене досить Трамаського хрестового походу. Я веду свої роти на Терру. Сподіваюся побачити справжню війну до початку останнього дня. Решта Легіону має піти зі мною. Я можу втратити самовладання, якщо ви спробуєте й далі битися в цій*

безглуздій війні.

Малітос на якусь мить поглянув на брата з відвертою недовірою.

– Ти збожеволів, Севатаре?

– Не думаю. Почуваюся добре.

– Як би ти завадив нам залишитися?

– спитав Вар Джаган.

– Звісно ж, убив би тебе. Але сподіваймося, що до цього не дійде.

Емоції розгорілись, а мій спис аж отам, – він жестом вказав на те місце на столі, де лежав спис.

– Брате, якщо ти закінчив клеїти дурня, чи можемо ми зосередитися на нагальних питаннях?

– Зосереджуйтеся на них скільки завгодно. Я побачу примарха на власні очі, не покладаючись на ваші теревені про його смерть, – Севатар відсунувся від колони та попрямував

до загерметизованої перебірки.

– Твій спис, Севатарє.

– Я невдовзі повернуся по нього.

Приємної дискусії, братове.

Він вийшов із кімнати; його силует на якусь мить заповнив вхід, а тоді він завернув за ріг. Двері з гуркотом зачинилися.

Малітос захитав головою.

– Він мені набридає, – заявив він іншим.

– Він набридає багатьом із нас, – відповів Кел Герек. – Після відбудови Кіроптери для нас було би краще, якби Севатар виявив, що не може долучитися.

Малітос чмихнув так, як умів тільки він.

– Навіщо ж таке беззубе формулювання? Просто скажи правду.

Я сам його вб'ю, коли настане час.

Вар Джаган практично не прислухався до їхніх слів. Його увагу й досі привертав Севатарів спис, який лежав на столі. Клинок його був страшною глефою, держак – суцільним шматком темно-сірого чавуну та гофрованого кераміту; ззаду був прикріплений грубий штир, над яким був кристалічний силовий генератор. Про цей клинок знав кожен воїн у Вісімнадцяти Легіонах. Значно менше воїнів знали про природу вторинного генератора держака. Вар Джаган, який багато разів бився разом із Севатаром, чудово знав про його призначення.

Зрештою, Вар Джаган не довіряв жодному зі своїх братів, тим більше з Кіроптери. Коли йому від тиску

повітря, що витіснялося, почали свербіти зуби, з трьох капітанів не здивувався лише він.

І лише він побіг до дверей.

Убивці з'явилися у шквалі білого шуму та ефірного туману.

Відсахнувшись і марно піднявши руки, аби затулитися від сліпучого світла, всі троє капітанів зрозуміли, про що саме сповіщає цей грім.

Малітос і Кел Герек потягнулися до зброї, тоді й загинули. Вар Джаган так і не зупинив свій біг.

По всій кімнаті з'явилися Атраментари, вкриті брудним залишковим димом телепортаційного спалаху; вони вже наставили болтери.

– Ми прийшли по вас, – загарчав перший із Термінаторів, а тоді їхня

зброя відкрила вогонь єдиним каскадом.

Вар Джаган чув, як гинули його брати, чув їхні крики та булькотіння по воксу, що перекривало бухання його чобіт і обох його сердець. Болти поцілили йому у верхню частину спини та ліву гомілку, через що він заточився та впав на палубу, яку роздирали снаряди, що детонували. Він, не зупиняючись, прокотився опалубкою та кинувся на той бік автоматизованої перебірки.

Двадцять Сьомий капітан Вар Джаган, задихаючись, лежав у коридорі за порогом на опалубці. Він підняв голову на Севатара. Перший капітан стояв, притулившись спиною до стіни, схрестивши руки на нагруднику та дивлячись униз із

пустою цікавістю.

– Привіт, капітане, – мовив Севатар.

Поки Вар Джаган підводився, двері відчинилися знову, випустивши у коридор дим від зброї. Загін Термінаторів-Атраментарів стояв у своїх масивних бойових обладунках, націливши величезні болтери на жертву, яка від них утекла.

– Відбій, – промовив Севатар і подав руку братові. – Цей був достатньо розумний, аби відчути мій намір. Він житиме.

Вар Джаган мало не сплюнув.

– Надзвичайно великодушно з твого боку.

Перш ніж відповісти, Севатар реготнув.

– Я теж так подумав.

– Чому ти їх убив? – Вар Джаган

рухався так, аби не повертатися спиною до Атраментарів. – Чому ти побажав нам смерті? Братовбивство, брате... Невже до цього дійшло?

– Ми дійшли до цього тієї миті, коли ви, троє дурнів, вирішили, що найкраще вбити Легіон просто задля того, щоби видалити якусь уявну пляму на нашій уявній честі.

– Але підготовка...

– Я здогадувався, що Кіроптеру потрібно буде реорганізувати. Я був правий.

– Ти вбив їх, тому що вони були незгодні з тобою. Севатаре, ти навіжений.

Перший капітан ледь помітно знизав плечима.

– Мені часто так кажуть. Важливим є те, що зараз Кіроптера як ніколи

потрібна Легіону, а ми не поведемо своїх братів назад на клинки Темних Янголів.

– Але Воєвода...

Севатар ухопив його за горлянку ще до кінця речення. Перший капітан підняв його та грюкнув ним об стіну.

– Гадаєш, мене обходить, чого від мене хоче Воєвода? – схожа на череплицьова пластина Севатара пильно дивилася червоними очними лінзами.

– Нас ніколи не обходило, чого від нас хоче Імператор. Чому ми маємо марнувати своє життя тут, на задвірку галактики, танцюючи під Воєводину дудку? – він відпустив Вара Джагана та знов увійшов до кімнати. – Він тримав нас на прив'язі три роки. З мене досить послуху. До дідька Гора та його зарозумілі примхи. Він не

кращий за Імператора.

Вар Джаган пішов за братом. Довелося переступити через труп Кела Герека, який димів, і навіть не поглянути на нього як слід. Малітос загинув майже так само негідно; тіло Дев'ятого капітана наполовину вкривало центральний стіл, на поверхні якого розливалось озеро крові.

– Отже, справжня незалежність? Наші союзники в інших Легіонах – це просто ситуативний союз?

– Краще вже це, ніж жити прикутими до Імперіуму, що нездужає та помирає, – тепер Севатарів голос був тихіший і більш віддалений. – Варе Джаган. Пробач мене за вияв гніву, – він дістав спис і поклав його собі на наплічник. – Піду гляну на

нашого батька.

Поки кроки чобіт стихали, Вар Джаган поглянув на височезні постаті Термінаторів Володарів Ночі. Вони нічим не виказували свої емоції чи думки, байдуже дивлячись крізь шарлатні очні лінзи своїх страхітливих бойових шоломів.

– Я знаю вас усіх, – промовив до них Вар Джаган. – На ім'я та за репутацією, хоч і не служив разом із усіма вами. Торіон, Малек, Джакреш... – він перерахував їхні імена одне за одним, кивнувши кожному з них по черзі. – Що запропонував вам Севатар, аби зробити з вас таких вірних воїнів? Що за владу він має над вами, що ви служите йому навіть пролітою кров'ю наших братів за Легіоном?

Торіон, командир Атраментарів, хитнув головою; тим часом довкола їхніх темних обладунків почали утворюватися кільця телепортаційного туману.

– Він дає нам правду.

Їхній відхід був так само несподіваним і гучним, як і прихід, а Вар Джаган після нього лишився на самоті з тілами своїх братів.

РОЗДІЛ II

Лігво

Востаннє Севатар ридав хлопчаком, незадовго до того, як стати чоловіком. Після тієї ночі століття з лишком

тому хлопчисько, яким він був, так і не змужнів. Натомість він перетворився на зброю, доріс до життя, в якому не були потрібні емоції та не було часу на сльози.

Він не відчув смутку, навіть побачивши свого генетичного батька в апотекаріоні. Чому, він не знав напевно. І все ж він чув, як досвідчені воїни (всі як один – убивці, живодери та кати) молилися та ридали у воксмережі масової передачі Легіону. Місячні Вовки реагували так само, коли був поранений Гор. Севатар не розумів цього тоді та не розумів цього тепер. Легке вираження емоцій – це просто те, що буває з іншими людьми.

Керз лежав на хірургічній плиті; ним опікувалися заплямовані кров'ю апотекарії Легіону та комашині руки

напіваавтоматичних медичних помічників, прикріплених до стелі. Роздивитися без перешкод за натовпом було неможливо, але Севатар не був налаштований оптимістично. Він мигцем поглянув на розрізану примархову горлянку, на сяк-так зшиту плоть, а по всій кімнаті тим часом тхнуло пролітою кров'ю. В цьому запаху було щось грубе та первісне, щось поза мідним запахом людського життя. Лише Імператор знав, чим насправді є примархи. Севатар не був схильний марнувати час на здогади.

Але якщо примарх загине...

Цим думка й закінчувалася. Він не міг іти тут далі. Спробувати це зробити – все одно що уявити собі колір, до якого ще ніхто не додумався,

чи згадати пісню, яку ще ніхто ніколи не чув. Його розум повставав проти самого лише намагання.

Як Легіон функціонує без руки, що його направляє? Без свого повелителя, наставника та генетичного предка? «Батько» – надто банальне слово для розгляду таких понять. «Батько» вказує на смертність. Батьки помирають.

Севатар надто вже добре пам'ятав Ісстван. Він, хоч і пробивався значну частину тієї нещасної бійні крізь воїнів Гвардії Ворона, рубався з Залізними Руками, коли впав пан Манус, їхній примарх. Він бачив, як ними пройшло психічне відлуння. Легке для одних, спустошливе для інших – усі до одного воїни в чорних одностроях Десятого Легіону

відреагували з раптово нестримною люттю. Всі вагання були відкинуті, всі уявлення про бій з метою оборони – забуті.

Севатар і досі носив шрами, отримані в тому бою. Він міг би залатати та заживити їх аугметичними операціями чи пересадкою синтетичної шкіри, та волів зберегти їх у незмінному вигляді. Вони належали до тих небагатьох речей, які цілковито належали йому в умовах рабства у створених генною інженерією богів війни.

Він опустил погляд на закриті рукавицями кисті рук, беззбройні та пофарбовані у багрянний колір. Багато місяців тому він сказав Темним Янголам правду: червоні руки

грішників – це бандитський звичай із Нострамо; ходити з ними змушували тих, хто підводив свою родину. Доля зрадників і дурнів, перенесена до Восьмого Легіону, коли той завойовував зірки. Цю традицію перейняли Ультрамарини, позаяк вони дуже багато переймали в інших Легіонів. У воїнів Ультрамару це було не так суворо, не так серйозно: для них шолом червоного кольору означав лише осуд. Для синів Нострамо яро-червоні руки були смертним вироком. Міткою засуджених.

Севатар заробив собі червоні руки на Ісствані-5 непросто великими помилками. Від самої згадки про це він посміхався зі справжньою щирістю, що бувало з ним надзвичайно рідко. Він доживав

останні дні, кожна ніч була подарунком від примарха, доки пан Керз не обере годину його страти.

Його увагу привернув вологий скрегіт натужного дихання, хоча підіймати очі йому було непотрібно. Він занюхав запах воскових свічок від цієї людини, мускусний дух тонкого пергаменту та дуже стару кров, яку штовхало слабкими жилами повільне серце. Від новоприбулого відгонило *старістю*, а отже, слабкістю.

Севатар здригнувся.

– Трезе, – привітався він із архівістом. Старий кивнув у відповідь, хриплячи у кисневу маску.

– Коли ти перебрався з «Приходу ночі»?

– Я щойно прибув, Яго. Прийшов по тебе. Прошу, повернись на флагман зі

мною. Я маю дещо тобі показати, і нам є що обговорити.

Двері плавно відчинилися та вивільнили запах розкритої могили. Трез увійшов, досі натужно та неглибоко видихаючи у кисневу маску. Севатар ішов за ним; гупання його чобіт по опалубці відбивалося від вигнутих стін.

Трез ігнорував тіла, що висіли на ланцюгах, а Севатар – ні. Рідко коли йому випадало увійти до свята святих свого примарха, і незважаючи на все побачене та зроблене за століття з лишком служби у Великому хрестовому поході, в особистих покоях Керза в нього по шкірі завжди бігали мурашки. Тут він бачив безумство, що володіло розумом його

батька та виходило назовні,
заражаючи собою навколишній світ.
Істини психічно хворого, записані
оббілованими тілами та
оскверненими рештками.

Трез судомно вдихнув. У його
прозорій кисневій масці зібралися
крапельки вологи, що перетворилися
на росу перед його тонкими губами.

– Він із ними говорить.

– Із ким говорить?

Трез жестом показав на тіла.

– З ними.

Севатар простяг руку до одного з
трупів, що висіли, та злегка штовхнув
його побитий оголений торс. Тіло
захиталося вперед-назад на ланцюгах.
Із його відкритого рота, бризкаючи на
підлогу, цівкою полилося щось темне
та мокре.

– Чарівно, – промовив Володар Ночі. Він знову повернувся до архівіста. – Чого ти від мене хочеш, малий чоловічку? Мені ще Легіон наново збирати.

Трез переніс свої старі кістки на крісло біля дерев'яного столу нормального для людини розміру. Зовсім не виказуючи нетерплячки, він почав гортати пергаменти; у його змучених артритом руках папери тихо тріпотіли.

– Ти ніколи не розумів людину, якій служиш, – сказав він, не підіймаючи очей від роботи. – Це ніколи не вдавалося жодному з його воїнів. Хіба це не видається тобі сміховинним недоліком, Яго?

«Яго, – подумав капітан. – Уже двічі».

– Мене звати Севатар.

– Дійсно, – Трез пригладив своє сиве волосся, що рідшало, прибравши його з подзюбленого обличчя, та розклав на столі шматок пергаменту, так, аби він ліг як треба. Зачитав слова з паперу кремового кольору між хрипінням у кисневу маску. – Яго Севатаріон, місце народження – Край міста. Перший капітан Восьмого Легіону, командир Атраментарів, офіцер Кіроптери; також відомий під іменами Севатар Засуджений та... – Трез пирхнув, хитнувши головою, – та під доволі кумедним титулом «Князь Вороння».

Севатар зняв шолом; із розгерметизованих пломб на комірці з різким шипінням вийшов тиск повітря. Він із задумливим виразом

обличчя вдихнув запах бійні, що панував у кімнаті.

– Не впевнений, що мені подобається твій тон. Маленький архівісте, остання людина, яка так із мене кепкувала, невдовзі пожалкувала про це.

– О! – Трез підняв очі; на його обвітреному лику добре читалася цікавість. – І хто б це міг бути?

– Не пам'ятаю його імені.

– Я був схильний вважати, що всі воїни Легіонів Астартес обдаровані ейдетичною пам'яттю. Гололітичною пам'яттю, якщо хочете.

– Це справді так, – зізнався Севатар.
– Я просто так і не спитав, як його звати. Був тоді доволі зайнятий – білував його живцем. Тепер скажи мені, чого хочеш від мене, Трезе.

Сумніваюся, що ти переплутав мене з кимось відомим такою чеснотою, як терпіння.

Старий вишкірився, показавши арсенал тупих, потьмянілих від віку зубів.

– Якщо ви бажаєте вести цей Легіон, терпіння вам знадобиться.

Севатар розсміявся, вдихаючи в легені гострий міцний запах незаморожених трупів.

– Навіть ти впевнений, що пан Керз помре? Навіть ти, його відданий маленький мавпич, записав його до мерців? Трезе, що ж ти робитимеш, коли більше не зможеш їсти бруд із хазяйських чобіт? Мені буде сумно бачити, як ти помираєш із голоду.

Архівіст повернувся до своїх пергаментів, досі посміхаючись у

маску.

– Я знаю твою таємницю, Яго.

– Я не маю таємниць.

Трез провів кінчиками пальців по нострамських літерах; його пальці йшли за потоком записаних чорнилом слів.

– Він розповів мені, Яго. Він усе мені розповідає.

Севатар нахилив голову, не мигаючи чорними очима.

– Я не маю таємниць, – сказав він знову.

– Тоді чому ти ховаєшся від сну, Перший капітане? Чому ти змушуєш себе не спати по кілька тижнів поспіль? Чому, якщо ти не маєш таємниць, тими рідкісними ночами, коли тебе зборює сон, при пробудженні в тебе гупає серце й

через нього тече холодна кров?

Севатарова посмішка була такою ж холодною й такою ж нерухомою, як і широкі застигли вискали, які можна було побачити на обличчі всіх спутаних трупів у кімнаті. Він промовив одне слово, не обтяжене загрозою свідомо та взагалі не забарвлене жодними емоціями. Лише одне слово, хіба трохи голосніше за шепіт, видихнуте крізь посмішку мерця.

– Обережно.

Трезові довелося відвести очі. Цього разу дроз у його руках неможливо було повністю списати на артрит.

– Севатаре... – промовив він.

– Ах, отже, *тепер* я Севатар. *Тепер*, коли ти довів мене до втрати самовладання, ти вирішуєш виказати

мені трішечки поваги, – капітан підібрався ближче; при цьому суглоби його броні лунко заклацали. Зблизька від гудіння активного силового обладунку Трезові засвербіли ясна. Севатар став навпочіпки коло старого, що сидів; він пильно дивився, і його чорні очі видавались ямами на блідому обличчі. – Що він тобі сказав, Трезе? Що мій батько повідомив своєму маленькому пожирачеві снів?

Старий змусив себе вимовити слова тремтячими губами.

– Правду.

До Першого капітана повернувся вискал – посмішка брехуна, що так і не дісталася його темних очей.

– Гадаєш, я тебе не уб'ю, просто тут, просто зараз?

– Примарх...

– Примарх лежить і помирає на борту іншого корабля. Хай він хоч знайде сюди цієї ж миті, мені, гадаєш, не все одно? Ти мені осоружний, старигане, – Володар Ночі взяв старого за щелепу пальцями у рукавиці. Один раз крутнути, злегка натиснути – і череп архівіста розколовся б у воїновій руці. – Сморід твоєї повільної крові та зношеної шкіри... Ритм старезного серця у твоїх грудях, який усе сповільнюється... А тепер із цих небережних вуст злітають такі небезпечні слова, – Севатар відпустив голову старого. – Тебе легко ненавидіти, Трезе.

– Я можу тобі допомогти. Саме тому я хотів із тобою поговорити. Я можу тобі допомогти.

Севатар підвівся на ноги та вже сягнув по шолом, відходячи.

– Мені не потрібна твоя допомога.

Трез прокашлявся; голос йому охрип від сумніву.

– Це вже не працює, чи не так?

Навчання. Медитація. Ти не можеш тримати біль усередині так, як міг колись.

Він навіть не озирнувся.

– Ти нічого не знаєш, людино.

– Ти брешеш, Яго.

Севатар приховав біле обличчя під схожим на череп шоломом. Із шолома здіймалися диким гребенем виготовлені з темного заліза кажанячі крила. Його голос був зміненим воксом бурчанням.

– Я син світу без сонця і представник Восьмого Легіону до

самих кісток. Звісно, я брешу, Трезе.
Так ми й чинимо.

РОЗДІЛ Ш

Приготування

Біль прийшов докучливим дотиком і прокотився поза його очима пульсуючою хвилею. Щойно він опанував тупий біль і наважився сподіватися, що цього разу той відступає назавжди, він повернувся з недоречною наполегливістю.

Севатар потер сухі, стомлені очі великим пальцем і кінчиком іншого пальця. Він і без сітчастого дисплея в шоломі знав, що не спав два тижні.

Він відчував кожну годину без сну.

– Капітане? – спитався жіночий голос.

Він підвів очі від гололітичного тактичного дисплея, що розгорнувся в нього перед очима, та побачив темноволосу жінку у м'ятому літньому костюмі, яка під пахвою несла свій шолом із забралом. Щойно він поглянув на неї, потоком повернулися звуки містка, що позбавили його залишків сякої-такої концентрації.

Він постарався якнайкраще зігнорувати шепіт, бурмотіння, тріскотняву та клацання, з якими три сотні душ виконували свій обов'язок.

– Говори, командире крила Каренна.

– Хоч як я вас поважаю, пане... ви хріново виглядаєте.

– Як на мене, це не схоже на

звертання з повагою. Чого ти хочеш, Тайє?

– В мене погані новини, пане.

Севатарові не потрібно було симулювати посмішку. Погані новини – одна з тих небагатьох речей, які завжди його тішили.

– Звісно.

– «Клинок у чорноті» щойно стрибнув у межі системи. Комодор Юл на борту, живий і здоровий.

– Тоді він новий адмірал флоту. Передай йому мої нещирі вітання зі званням, яке він здобув, просто будучи останнім живим офіцером флоту. Але в чому погані новини?

– Він завоксував мені з повідомленням про те, що командир крила Веріт загинув під час нападу з засідки. Кондори Порожнечі були

втрачені всі до одного. Ви хочете, щоб я виділила «Клинкові» ескадру винищувачів із одного з інших кораблів?

Від цього питання він відмахнувся.

– Спитай нового адмірала, це гра для нього. Мій єдиний наказ: ти з Замаскованими маєш залишитися на борту «Приходу ночі».

Каренна віддала честь за традицією Восьмого Легіону, приблизно зобразивши рукою пазуристу лапу та торкнувшись пальцями грудей над серцем – на знак покори, пропонуючи командирові не що-небудь, а серце. Ще один бандитський звичай, запозичений багато років тому. На Нострамо це завжди символізувало значно буквальнішу та жорстокішу пропозицію: тому, хто обіцяв щось

настільки щиро, вирізали б серце з грудей, якби виявилось, що він бреше чи не здатен виконати обіцянку.

– Ваша довіра до мене та моїх людей дуже тішить, капітане.

Севатар уже повернув очі до гололітичного дисплею, спостерігаючи за симуляцією реальних варп-маршрутів за межі системи.

– Іди, Тайє.

– Так, пане.

Подивившись, як вона йде геть, Севатар, нарешті, забув про тактичні проєкції.

– Ти, – звернувся він до одного сервітора поблизу.

– Так, – відповів той мертвим голосом. Біонічні очі створіння неначе ні на чому не були

сфокусовані.

– Зафіксуй ці спроектовані курси польотів. Розповсюдь їх серед решти флоту.

– Згода, – промовив раб із обвислими вустами. Його вкорочені пальці закінчувалися пеньками, кожен із яких був ключем, який слід було встромляти у стандартні імперські роз'єми. Сервітор, не кліпаючи, плавно вставив пеньки своїх пальців у порт з'єднання, тихенько та чітко клацнувши п'ять разів.

Севатар повернувся до пустого командного трону примарха. Перед нападом із засідки місце поруч із ним, ніколи не втрачаючи спокійного самовладання, займав адмірал флоту Торун Кешр. Севатар жодного разу не

бачив його стривоженим, навіть тоді, як він лежав, умираючи, під уламками, а місток навколо нього палав.

– Підійміть мене, будь ласка, – мовив старий офіцер. Севатар навіть не спробував. Чолов’яга втратив ноги. Перший капітан не бачив їх у диму, а якби й бачив, то це б усе одно нічого не змінило.

Севатар повернувся до теперішнього.

– Виклич на «Прихід ночі» капітанів Офіона, Вара Джагана, Тобака Тора, Нараку та Аластора Рушалья, – сказав він, не думаючи, який офіцер виконає наказ. – Я буду у примархових покоях і чекатиму на них.

Він вийшов зі стратегіуму, не

сказавши більше ні слова.

– Яго, – привітався з ним старий, коли двері в перебірці плавно відчинилися.

Без фальшивої посмішки на обличчі (а таке бувало рідко) Севатар виглядав по-справжньому спантеличеним. Коли він пильно глянув на згорбленого старого за столом у оточенні тіл, що розкладалися та звисали зі стелі на зіпсованих іржею спеціальних гаках, одне його око недовірливо звузилося.

– Ти взагалі виходиш із цих покоїв?

– Рідко, – визнав Трез. Севатарів прихід відволік його від писання. – Щось не так?

– Не більш, ніж зазвичай. Мої брати зберуться тут цього вечора,

маленький чоловічку. Будь деінде.

Трез, хриплячи у кисневу маску, спробував не затруситися.

– Куди мені піти?

– Питання інтригує. Відповідь така: мені начхати. Йди куди завгодно, тільки не сиди тут.

– Але Яго...

Севатар дуже, дуже повільно повернувся. Коли він повернув голову до архівіста, суглоби у нашійнику його обладунку неприємно заскрипіли навіть без шолома.

– Назви мене так, – сказав він, – ще раз.

Трез поглянув на Першого капітана Восьмого Легіону, стоячи посеред бійні підвішених трупів; блідість його обличчя була настільки нездоровою, що його самого цілком можна було би

підвісити на гаку для м'яса.

Пилоглефа, що лежала на одному броньованому плечі, була вищою за воїна, який її носив.

– Севатарє, – тихенько виправився Трез.

– Так краще. Хіба ти не маєш бути на борту «Роздирача» та наглядати за примарховими снами?

– Не зараз, – відповів старий. – Він не снить у вашому розумінні. За його заплющеними очима немає нічого, нічого, крім абсолютної темряви.

– Чарівно. Якщо ти вже так рішучо налаштований залишитися, то принаймні сиди тихо.

– Так і буде. Дякую, Севатарє.

Севатар ствердно прогарчав і пішов між підвішених трупів до того місця, де працював за величезним круглим

столом примарха Трез. Самий край одного боку займали пергаменти та планшети даних. На решті круглої плити лежав труп у процесі розкладу. Його, здавалося, без інструментів, самими лише голими руками, розтинав хірург. До поверхні стола прилипли шматки м'яса, що чорніло, закріплене там засохлою кров'ю та біологічними рідинами.

Севатар похитав головою та простяг руку, відпихаючи труп.

– Не треба, – сказав Трез. – Не треба, Севатаре.

– Чому? – воїнова голова застигла над розтерзаним торсом.

– Пан Керз із ними говорить.

– Ти про це казав.

– Ні, – Трез прокашлявся; втім, його голос усе одно залишився мокрим від

слизу. – Тобто він говорить із ними в незмінному стані. Він здогадується, коли їх пересувають, і це його розлючує.

Севатар ухопив тіло за оголений хребет і скинув його зі столу. Впавши з глухим звуком, воно розкинулося на опалубці.

– Розберемося з примарховим божевіллям, коли він до нас повернеться. *Якщо* він до нас повернеться, – капітан ввів код на вже відкритому інтерфейсі, стукаючи пальцями по кнопках, інкрустованих самоцвітами засохлої крові.

Увімкнулися, замерехтівши, напівживі гололітичні генератори, що висвітили останнє показане зображення: мертвий світ Тсагуалса в оточенні свого щільного поля астероїдів.

Севатар очистив зображення та викликав місцевого пустовидця. Флот розпався, хоча гололіт був подекуди залитий червоним через кров на двох модулях проектора.

– Він не завжди був такий.

Трез знову підвів очі від роботи.

– Перепрошую...

Севатар не усвідомив, що заговорив уголос.

– Примарх. Він не завжди був такий. Він мав уявлення про те, як найкраще приводити світи до згоди, й цього уявлення ми охоче дотримувалися. Тепер глянь, який він став. Його особисті покої – відображення божевілля всередині. Його з'їдає живцем власний розум.

Трез нічого не сказав.

– Жодного зауваження, старий?

Жодної хитрої відповіді, жодних мудрих слів? Хіба ти не найближча нашому панові істота в усій великій та величній галактиці?

Архівіст глитнув, важко дихаючи у свою маску.

– Він іде тим же шляхом, що й решта вас, Севатаре. Він просто ближчий до його кінця. Настане така ніч, коли ви всі будете як він.

– Не я. І не говори про нього так, ніби він проклятий. У ньому досі є шляхетність. Досі є сила.

– О, я це знаю, – Трез жестом указав на тіла. – Йому не завжди так погано. Перед нападом із засідки він пережив кілька... важких місяців. Сни його були похмурі, отруєні сумнівами. Він знає, коли та як загине, Севатаре. Завжди знав. Це знання завдає йому

більше болю, ніж ти чи я зможемо колись зрозуміти. Тиск, неминучість цього б'є по його свідомості.

Севатар хитнув головою.

– Якось він сказав мені те ж саме. Він сказав тобі, коли, на його думку, настане час?

– Так.

Севатар доволі легко приховав шок, хоча й не очікував, що примарх коли-небудь поділиться чимось подібним.

– І цей час – тепер?

– Ні.

– Тоді чому у твоїх більмастих очах усе одно тривога, старий? Якщо це так, чому він два тижні страждав у цій комі, на межі смерті? Якщо йому судилося загинути багато місяців, років, століть потому... чому нашим апотекаріям довелося реанімувати

його тридцять дев'ять разів? Він не може дихати, не будучи підключеним до машин, які підтримують його життя, змушуючи його органи працювати, – з насмішкою в голосі проказавши останні слова, Севатар мало не плюнув. – Я не вірю в реченець, пророцтво чи долю. Примарх – стратег і геній, але навіть він може утнути дурницю.

Трез мудро змовчав. Усього кілька секунд – і двері знову плавно відчинилися. В отворі стояв воїн у шоломі з черепом на лицьовому боці; на його касці було видно такий самий широкий крилатий гребінь, як і в Севатара. Його обладунок прикрашали ланцюги; до кожного з них був прив'язаний череп – часом чужинський, але як правило

людський.

– Сесе, – привітав його новоприбулий, уже заходячи до кімнати.

– Товаку, – відповів Севатар. Вони не обнялися та не взялися за зап'ястки, як це робили ближчі між собою брати в інших Легіонах. Вони довго вивчали одне одного поглядами, аж поки Товак Тор не зняв шолом.

– Виглядаєш так, ніби помер і забув, що треба перестати ходити, – промовив Товак.

– Кажуть, так і є. Як твій корабель?

– Досі розтروщений, гівнюк.

Дивовижно, що він досі тримається купи після того прочухана, якого йому влаштували Янголи, – Товак оглянув кімнату; його чорні очі при цьому звузилися. – Сто Чотирнадцята довго

не мала підстави прибути на борт
флагмана, Севе. Бачу, з того часу, як я
був тут востаннє, примарх дещо
змінив декор.

– Саме так. Ми поговоримо про це,
коли прийдуть інші.

Товак кивнув і зволив глянути на
Треза.

– Геть звідси, гризуне. Кращі за тебе
говорять.

– Облиш його, – відмахнувся
Севатар. – Хай лишається. Він
нешкідливий.

– Ти м'якшаєш, Севе.

Севатар театралью вклонився.

– Поняття не маю, що ти маєш на
увазі. Я завжди був уособленням
доброти.

Товак пирхнув, а його вуста з одного
боку скривились у посмішці.

– Приємно бачити тебе знову, брате.
Севатар не знав точно, як
відповісти: це почуття завжди збивало
його з пантелику, коли в ньому
зізнавались інші, а ще він не розумів,
чому вони так часто його виражають.
Він нічого про це не сказав і просто
привернув увагу іншого капітана до
рунічного дисплею кораблів у
розгортці навколишньої частини
космосу.

– В нас уже зібралася третина флоту.
Це краще, ніж я сподівався.

– Добрий початок.

Севатар помітив напругу в
Товакових чорних очах. Інший капітан
був терранцем, але геносім'я змінило
його так само, як змінювало їх усіх.

– Говори, – промовив Севатар. – На
мою думку, буде краще, якщо нова

Кіроптера почнеться не з брехні один одному й таємниць. Це був навдивовижу непродуктивний спосіб керування Легіоном.

Товак кивнув.

– Я подумав, що ти викликав мене саме тому. Про це я й хотів спитати, брате. Я радий бути обраним. Звісно ж, пишаюся цим. Але навіщо обирати мене?

– Протекція. Можливо, я просто бажав обрати командирів серед своїх нечисленних друзів.

– Севе. Прошу.

Севатар і досі дивився на тактичний дисплей. Його обличчя було вкрите плямами синього світла від світіння дисплею.

– Тому що я тобі довіряю. І ти страшенний брехун. Мені це

подобається. Також на моє рішення вплинуло Умиротворення Арвайї.

Товак усміхнувся, відверто злісно вишкіривши зуби. Ніхто у Восьмому Легіоні не посміхався навіть із якоюсь подобою чару.

– Запевняю тебе, що Сто Чотирнадцята тієї ночі добре погуляла. Ті, хто пережив Арвайю, мабуть, і досі ридають над білувальними ямами.

Севатаровій відповіді перешкодили двері, що знову зі скреготом відчинилися. Новоприбулий увійшов більш сторожко, ніж Товак, водячи головою в шоломі між двома іншими капітанами. Він нічим не показав, що якимось завважив підвішені тіла.

– Капітане Севатар, – промовив він.
– Капітане Товак.

– Капітане Офіон.

Він сприйняв своє ім'я як запрошення та увійшов, так і не відвівши руки від зброї в кобурах. Офіон старався не торкнутися жодного з трупів і крокував між ними, а не відпихав їх плечима, як Товак.

– Зізнаюся, що поняття не маю, чому мене викликали на цю раду.

– Підозрюю, що це скажуть іще не раз, – відповів Севатар. – Скоро тут будуть інші. Ми маємо спланувати майбутнє Легіону.

РОЗДІЛ IV

Кіроптера

Вар Джаган, капітан Двадцять Сьомої роти. Народився на Террі, як і багато хто в Легіоні. Немолодий воїн, відомий своєю обережністю, більше тактик, аніж убивця. Він служив Восьмому Легіону від найперших днів Великого хрестового походу, коли Володарі Ночі вперше попрямували до зірок. Севатару він надзвичайно подобався, та чому, він поняття не мав.

Наступним був Нарака, капітан Тринадцятої роти. Нарака Безкровний, як звали його брати, без тіні посмішки. Він здобув це прізвисько під час приведення до згоди Вісімсот Дев'яносто П'ять, п'ятого завоювання 809-го Експедиційного флоту. Тринадцята рота захопила цілий світ, не

проливши жодної краплини крові, засобами, про які дозволялося знати мало кому з інших командирів Легіону. Коли Нараку розпитували про це, він завжди відмовлявся давати коментарі. Його рота присяглася зберігати таємницю, й ця присяга лишалася непорушною та незламанною ще багато років потому.

Севатар знав, що сталося. Ця історія йому подобалася.

Після Наракі був Товак Тор, капітан Сто Чотирнадцятої. Товак Безрукий вступив до Легіону тоді ж, як і Севатар; дітьми вони ганяли разом в одній банді. Своє прізвисько він здобув завдяки вродженому дефекту — народився лише з однією рукою. Попри каліцтво, він пройшов фізичні випробування для вступу до Восьмого

Легіону, і йому негайно справили аугметичний протез. Він і досі не поводився так само надійно, як і природна кінцівка: аптекарії повідомили Тобака, що його калічна рука не має повністю розвиненої мускулатури, тож її аугметична кисть завжди буде трохи вередливою.

А ще був Офіон. Як капітан Тридцять Дев'ятої роти він не відзначився нічим більшим за мінімальний рівень репутації, невіддільний від століття стабільної, надійної служби. Всі відомості про нього (хоч і не можна сказати, що Восьмий Легіон особливо ретельно їх фіксував) говорили про нострамського офіцера-ветерана, якому найкраще підходить служба на передовій, ведення людей з авангарду

та надання лише помірної відповідальності в межах ширшої кампанії. Та все ж... Офіон наказав своєму бойовому кораблю «Покривало сутінків» залишатися на станції та давати відсіч Темним Янголам, які напали з засідки, заради допомоги Севатарові та «Приходу ночі», поки він силкувався виграти час для втечі слабших кораблів. Тож Офіон явно не мислитель. Севатарові це не заважало. В Легіоні, в якому тактичне боягузтво вважається однією з найкращих і найцікавіших чеснот, рідкісний вияв хоробрості завжди варто розглянути детально.

Крукеш, капітан Сто Третьої роти, був бійцем Восьмого Легіону до нутра кісток. Покинувши Терру юнаком, він здобув звання капітана завдяки

смертельному двобою, відтявши голову своєму колишньому командирові. Що б тільки подумали Ультрамарини чи Імперські Кулаки, якби про такі варварські звичаї серед Володарів Ночі стало відомо до зради? Дикунство цього штибу є природною поведінкою честолюбних воїнів, звільнених від моральних обмежень. У бандитських війнах Нострамо Квінтус існувала сотня різновидів дуелей честі та ритуалів спадкоємства, в основі яких лежало вбивство попередника. Брати називали Крукеша Блідим. Геносім'я примарха відбілювало шкіру кожній особі, яка переживала імплантацію, та чорнило райдужні оболонки її очей. Крукеш же був худорлявий до виснаження та майже неприродно

блідий, настільки, що навіть на хворого не скидався. Він був замореним голодом трупом у синяво-чорному кераміті, а в його запалих очницях палали чорні очі. Севатар підозрював якусь форму легкого виродження геносім'я – рідкість, але не унікальний випадок. Хай там як, Крукеш і Севатар дещо пережили разом. Завинили дещо одне одному в минулому. Від самої згадки про це в Першого капітана починався свербіж.

Останнім був Аластор Рушаль, який народився на Террі, але народився не з генетичної основи Восьмого Легіону. Він і досі носив обладунок свого Легіону, виконаний у холодному чорному кольорі та доповнений щербатим білим оздобленням. Шляхетний символ на його

наплічнику – ворон білого кольору з широко розкинутими крилами – був розбитий під час ритуалу ударами молотка, нанесеними Аласторовою ж рукою. З його обладунку зникли всі клейноди, грубо стерті після боєнь на Ісствані. Як і Володарі Ночі, він мав бліде обличчя та темні очі. На відміну від воїнів, у чиїх лавах він перебував, на шоломі, який він носив під пахвою, не було гребеня з кажанячими крилами, що ним хизувалося внутрішнє коло капітанів Восьмого Легіону. В цій компанії він був самотній і не мав жодних відзнак.

Севатар кивнув Аласторові, а тоді звернувся до групи в цілому.

– Ви допоможете мені вести цей розбитий Легіон. Тепер ви – Кіроптера Володарів Ночі. Питання є?

Декілька інших обмінялися поглядами. В кутку Трез посміхався під кисневою маскою. Реально заговорив лише Товак.

– Оце *таке* в тебе привітання? Оце *так* ти нас вітаєш?

– Так, – Севатар навіть не кліпнув. – Ти очікував на промову?

– Я не знаю, на що я очікував.

– Тоді чому ти говориш так, наче невдоволений?

– Я...

Севатар нахилив голову.

– Справжні питання є?

– Я маю одне, – сказав Офіон. Його обличчя було мішаниною з нових швів і пересадженої шкіри. – Чому ми?

– Тому що решта Кіроптери мертва, й вижили лише ми з Варом Джаганом.

– Безумовно. А як вони загинули? – спитав Офіон.

– Декого з них убили Темні Янголи. Я вбив решту. Чи радше їх убили Атраментари, тому що я їм наказав.

Офіон пирхнув, абсолютно не здивувавшись.

– Але чому *ми*?

Севатар кілька секунд мовчки дивився на іншого капітана.

– Ти дуже підозріла людина, Офіоне.

– Так і є.

Севатар не вбачав у правді жодної шкоди.

– Ви всі по-різному мені вірні, розумні, надійні, вам можна довіряти, а ще ви позбулися слабкості людського співчуття. Легіону потрібен провід. Йому потрібні ми.

– Тоді це скажу я, – Крукеш показав рукою в рукавиці на Аластора; на його схожому на череп обличчі застигла глумлива посмішка. – Чому Ворон тут? Він не веде ніяку роту. Він ніким не командує. Він не може належати до Кіроптери.

– Може, тому що так кажу я. Якщо примарх не встане та не скасує мій наказ, Ворон із нами. Тепер до справ.

Севатар знову викликав гололітичний дисплей.

– Зараз, брати, ви бачите перед собою третину флоту Легіону. Ми зв'язалися з іншими точками збору на Ікреші, Таурі та Соті. Показники втрат аж ніяк не веселять.

– Не тримай нас у напрузі, – рикнув Вар Джаган.

– Темні Янголи знищили трохи

більше двадцяти п'яти відсотків флоту під час нападу з засідки. Вони вбили чверть Легіону за три години.

Члени нової Кіроптери обмінялися поглядами. Жоден із них не бажав щось казати, тож Севатар повів далі.

– Минуло лише два тижні. Можливо, кількадесят суден і досі у варпі або відбилися від резервних точок. Але вже підтверджені втрати страшні. Капітани всіх кораблів бачили, як гинуть інші судна. Звірення цього списку показує, що одна п'ята Легіону загинула в порожнечі або на поверхні Шеолу. Отже...

Севатар знову повернувся до братів.

– Тепер постає питання: що нам робити?

– Мститися, – сказав Вар Джаган. – Відплачувати Янголам.

– Не змушуй мене вбивати ще й тебе. Помста Темним Янголам була б дурницею. Зараз я намагаюся діяти максимально демократично, але не випробовуй моє терпіння.

Крукеш постукав кісточками пальців об гололітичний стіл.

– Що там примарх?

– Досі в комі, – відповів Вар Джаган, – на борту «Роздирача».

– Що все *це*... – Нарака ледь помітно махнув у бік розвішених повсюди тіл, – означає?

– *Це*, – відповів Севатар, – наслідок того, що телепатик нашого примарха більше не виконує свою роботу. Хіба не так, Трезе?

Старий кліпнув, судомно ковтнувши трохи кисню крізь маску, й до нього повільно повернулися семеро воїнів.

Його несмілива спроба зреагувати виявилася марною. Навіть із вуст ледве злетіла.

– Пожирач Гріхів нас підводить? – спитав Нарака.

– Здається, так, – відповів Севатар.

– Шановне панство... – Трез
глитнув.

– Тепер ми «шановне панство», – реготнув Севатар. – Раніше ж я був просто «Яго».

– Шановне панство, благаю. Перед нападом сні пана Керза ставали надто отруйними, надто похмурими. Мені ледве вдавалося очистити їх від болю.

Крукеш підібрався ближче до сивого архівіста. Його мертвотно-блідий лик пильно глянув на чолов'ягу згори вниз.

– Маєш проблеми з виконанням обов'язків, маленький псайкере?

Трез знову глитнув, і в нього хитнулася горлянка.

– Благаю... Я роблю все, що можу... Я подвою зусилля, коли він до нас повернеться, присягаюся власною душею.

Нарака долучився до Крукеша, подивившись на згорбленого вченого згори вниз.

– Ти вже давав Легіонові своє слово, телепате. А тепер ти нас підводиш.

– Севатаре... – спромігся прошепотіти Трез між важкими вдихами.

– Я ж попереджав, що тобі слід бути деінде, – відзначив Севатар. Його слова так і повисли у повітрі, а непряма загроза зробила ще

страшнішими зловісні чорні очі, які пильно дивилися згори на архівіста.

– Облиште його, – нарешті сказав Севатар. – Він нам потрібен.

Двоє капітанів відступили, один – хихочучи, а інший – мовчки.

– Занепад примарха є для нас серйозною загрозою, – промовив Вар Джаган з іншого кінця приміщення. – Настромлювати голови на палі, попереджаючи рабів про ціну непослуху, – це одне. Жити серед тіл мертвих легіонерів і невільників Легіону – це зовсім інше.

Севатар злегка штовхнув один із трупів неподалік, через що той захитався на гримучих ланцюгах.

– Занепад – суворе слово. Мені шкода, що я сам уживав його раніше. Нашого пана мучать примари, це так.

Але він досі не зламався. Ця війна – це вигнання до найтемнішої чорноти – його й отруює. Він почувається нікчемним.

– Здогад, – вимовив Нарака.

– Ти говориш навмання, – сказав Крукеш тієї ж миті.

– Та невже?

Крукеш шумно вдихнув крізь заплямовані кров'ю зуби.

– Просто розкажи нам про свій замисел, Севатаре. Ми не дурні. Ти снуєш якийсь план.

– Ніякого плану. Намір. Я розділю залишки Легіону. Я розсію Володарів Ночі по всій галактиці, нехай воюють як хочуть. Кожен із вас візьме будь-які сили, які зможе зібрати, утворивши одну з шести Великих рот. А тоді робіть що хочете. Мені байдуже, аби

тільки ви точили кров із Імперіуму. Виріжте собі шматочок із імперії Людства. Вирушайте зі мною у тривалий хрестовий похід на Терру, – Севатар знизав плечима. – Вибір буде за вами. Варе Джаган, якщо ти й досі настільки шалено відданий боротьбі з Темними Янголами, можеш лишатися зі своїми ротами та загальмувати їх, як хочеш.

Вар Джаган не сказав на це нічого. Севатар бачив, як у глибинах його чорних очей клубочаться думки.

– Шість Великих рот, – промовив Товак. – Ворон буде у Кіроптері, але йому ніким не дають командувати? Навіщо взагалі його приймати?

Аластор нічого не сказав. Лише вимучив натужну посмішку.

Севатар кивнув у відповідь на

запитання.

– Він один із нас, на Нострамо він народився чи ні та незалежно від того, яка кров пульсує в його жилах. Бути бійцем Восьмого Легіону – це щось більше, ніж плоть і кістка. Він заслужив своє місце серед еліти на Ісствані. Ти це оскаржуєш?

– Не я, – Товак нахилив голову в бік Аластора. – Тут усі знають, що я не тримаю зла на Ворона.

– Нам потрібен час, аби це обміркувати, Перший капітане, – сказав Вар Джаган.

– Ви маєте три ночі, перш ніж я почну координувати судна тієї сили, яку поведу на Терру.

– Чи уб'єш ти нас, якщо ми не погодимося з цим... поділом? – запитав Офіон.

Севатар знову неприродно вишкірився.

— А мені казали, що ти не мислитель, капітане Офіон.

Севатар зійшов на борт «Роздирача» у супроводі Вара Джагана, а слідком за ними чимчикував Екра Трез. У інших Легіонах прибуття Першого капітана та самого командира судна, можливо, стало би приводом хоча б для невеличкої церемонії. У Восьмому Легіоні слуги та невільники, що працювали в ангарному приміщенні, схилили голови в шанобливому мовчанні та з усієї сили постаралися виконувати свої обов'язки далі непомітно.

Поки капітани проходили темними коридорами бойового корабля Вара

Джагана, Севатар тихо говорив.

– Я щойно усвідомив, що дечого не знаю.

Вар Джаган глянув наліво, тієї ж миті насторожившись через задумливий тон братового голосу.

– Слухаю.

– Як почувалися терранці з Легіону, коли ми всі спостерігали, як палав Нострамо? Цей світ усе ж таки не був їм рідним.

Вар Джаган замислився над питанням, не знаючи точно, як відповісти.

– Половина Легіону – терранці, Севатаре. Ти ніколи не говорив про це з кимось із них, жодного разу?

Перший капітан не відповів. Йому часом було дуже важко згадувати, що інші люди мають не таку точку зору,

як у нього. Звісно, він знав, що вони живуть інакше та що їх сформував інший досвід, але він майже не уявляв собі їхні системи координат. Він, по суті, не міг дивитися на щось із їхньої точки зору.

Частково проблема полягала в тому, що він дуже рідко бував неправий. Через це важко було сприймати серйозно чужі думки та спостереження. Він завжди був таким, навіть у дитинстві. Мати казала йому, що він це переросте, що він навчиться краще ладнати з людьми.

Не переріс. Не навчився.

У бою було те ж саме. Він також не знав, чому інший там. Він не знав, чому біжить прудкіше, вбиває швидше та втомлюється повільніше за них.

Якось він побився на дуелі з Сигізмундом із Імперських Кулаків – єдиним воїном за сто з лишком років війни, який коли-небудь вибив у нього нічию. Двобій тривав майже тридцять дуже довгих годин поту, лайки, та ще стукоту та дзенькоту заліза об залізо.

Врешті-решт, він змахлював. Він закінчив дуель на очах у сотень воїнів із обох Легіонів, буцнувши Храмовника головою та дискваліфікувавши самого себе. Це порушувало правила, а разом і полосу удачі Сигізмунда.

Вірний своїй природі, Сигізмунд лише розсміявся. Горда стійкість, якою так славився Перший капітан Кулаків, не зовсім позбавила його вдачу людського. Севатар завжди заздрило йому через це, оскільки йому

було дуже важко сміятися, жартувати, невимушено зав'язувати стосунки з братами по зброї.

– Забудь, що я говорив, – сказав він Вару Джагану. – Щастя тобі на раді з твоїми капітанами, брате. Я розберуся з перевезенням примарха.

Двоє капітанів розійшлися. Трез почимчикував за Севатаром, нічого не говорячи.

«Я знаю твою таємницю, Яго».
Спогад про слова старого був навдивовижу холодний.

Севатар увійшов до апотекаріону та привітався, віддавши честь, із трьома апотекаріями, які ще перебували біля лежачого примарха. Коли він наблизився до хірургічної плити, вони віддали честь у відповідь.

– Якісь зміни, Вальзене? – спитав

він головного аптекаря.

– Жодних. Він спить.

– Якись ознаки снів?

– Про них досі нічого не свідчить,

жодне дослідження мозкового

ауспексу нічого не фіксує, –

Вальзенове обличчя було частково

аугметичним – срібно-сталевою

імітацією тих рис, які він втратив від

удару пилокулака бійця Залізних Рук

на Ісствані. Керамічне чорне око не

мигало, вуста не ворушилися; Севатар

не цікавився історією, та на його

думку, цей сяючий лик нагадував

посмертні маски примітивних

культур Стародавньої Терри.

– Приготуйся перевезти примарха

до аптекаріону на борту «Приходу

ночі». Ми відбуваемо за три ночі.

– Звісно, капітане, – Вальзен

завагався, хоча його беземоційне хромове обличчя зовсім не показувало, чому. – Чому Пожирач Гріхів тут? Я вам у кожному звіті повідомляв, пане: примарх не снить. Трезова присутність непотрібна.

– Я знаю. Не переймайся цим.

– Як хочете.

Севатар оглянув жвавий апотекаріон, подивився на сервіторів, на невільників у медичній формі та хірургічних халатах і на апотекаріїв Легіону, які лишалися біля примарха. Він знав усіх трьох воїнів-лікарів: Вальзен був його власним апотекарієм, офіцером Атраментарів. Інші двоє були з Третьої та Десятої рот відповідно.

– Облиште мене, – сказав їм усім Севатар. – Навіть ти, Вальзене.

Забирайтеся з аптекаріону. Я хочу, щоб не лишилося ні душі.

– Капітане...

– В мене є ідея, що може його повернути.

– Севе, я маю залишитися. Ти не можеш очікувати, що я піду.

– Я очікую, що ти виконаєш мій наказ, – несподівано виявивши проникливість, Севатар пом'якшив вимогу – поклав руку Вальзенові на наплічник. – А ще я очікую від тебе довіри, брате.

Щойно вони лишилися самі, Трез повільно задихав. Його хрипке дихання було хворобливим вологим ритмічним тлом для рику Севатарової броні та електронних звуків медичного обладнання.

– То ось чому ти мене привів, – мовив архівіст. Його голос відбився в порожній кімнаті глухою луною.

Севатар стояв біля сплячого примарха. Спочиваючи, Керз виглядав не таким нещасним, не настільки ослабленим напругою, пов'язаною з командуванням партизанською кампанією в порожнечі, тут, у найтемнішій чорноті, протягом двох із лишком років, у сотнях зоряних систем.

Керз народився не для цього. Він був арбітром, суддею, тим, хто народився для того, щоби дивитися зрадникам і злодіям у вічі, зачитуючи їм вирок. А що з нього стало тепер? Генерал? Адмірал? Воєначальник по вуха в постачанні й тактичних дисплеях, вигнаний на далекий кінець

галактики знемагати від нудьги разом зі своїми синами.

Ба навіть гірше, тепер він сам був зрадником.

Севатар бачив відчай свого примарха, його занепад, прагнення якоїсь мети в усіяній зорями ізоляції глибокої порожнечі. Він бачив, як це відбувається, відтоді, як вони вперше відпливли до сектору Трамас, а тепер він хотів відповідей. Здогадів і терпіння вже було недостатньо.

Зодягнена в рукавицю Севатарова рука залишилася над блідим чолом примарха з напівзігнутими пальцями, не готова торкатись обличчя його батька.

– Це, ймовірно, уб'є тебе, Яго.

У відповідь на Трезові слова він кивнув.

– Я знаю.

Архівіст мокро та глибоко вдихнув.

– Ти маєш потрібну силу. Але не самовладання.

– Я знаю, – знову сказав Севатар. – Але я маю спробувати. Не хочу, щоби він помер, – він опустив очі на свою багряну рукавицю, пофарбовану на знак його гріхів. – Я вже якимось його підвів. Я не дам цьому статися двічі.

Трез зітхнув; на внутрішній поверхні його кисневої маски від дихання зблиснули схожі на росу краплинки конденсату.

– Вороття звідси немає. Якщо ти розкриєш дар, який із такими труднощами забув... Деякі двері неможливо зачинити.

Севатар тепер практично не слухав.

– Мені вже важко його стримувати,

– промовив він; його голос було ледве чутно за дзижчанням вентиляції на стелі. – Допоможеш мені? Сам я цього не подужаю.

Старий підійшов, кульгаючи та риплячи хребтом, на ногах, нижче коліна закритих лубками. Він простягнув руку, спотворену пігментними плямами та дрожем пекучого артриту, а тоді взяв у вузлуваті пальці Севатарову червону рукавицю з тильного боку.

Перший капітан опустил руку, поклавши кінчики пальців батькові на чоло.

– Ти сказав, що він не снить, Трезе,
– Севатар говорив уголос, зовсім без почуття та ні на що не дивлячись. –
Ти був неправий.

ЧАСТИНА II

СИН СВІТУ БЕЗ СОНЦЯ

РОЗДІЛ V

Хлопчик, який був би королем

Хлопчик підвівся з уламків; на ньому не було нічого, крім мазків попелу та бруду, що ніяк не сходили з його блідої шкіри. Він поглянув на небо, темне, як порожнеча, сліпе без ока-сонця. Поглянув на металеву

руїну своєї колиски-машини, яка й досі з шипінням випускала пар крізь потріскану, вкриту пухирями броню. А тоді, досі без жодного натяку на якийсь вираз на худому обличчі, він поглянув на виднокрай.

Місто. Місто шпилів і куполів; його тьмяні, слабкі вогні й досі осявали навколишню пітьму з напруженістю маяка.

Вираз, який першим з'явився на обличчі хлопчика, був малопомітним, але промовистим. Очі в нього примружились, а серце прискорилося. Підсвідомо він розумів, що знайде в далекому, щедро освітленому вулику собі подібних. Подумавши про це, він сягнув по зброю. Білі пальці охопили зубчастий шмат металу, охолоджений у ґрунті.

Від відчуття ножа в руках на його юному обличчі без жодного шраму з'явився інший вираз.

Він посміхнувся.

Його ніяк не могли спіймати, хоч як старалися. Хлопчина був прямою чорного одягу, яка виділялася з тіней на рогах вулиць. Коли він біг, його подерті чоботи майже не торкалися землі.

За ним гналися постріли, що страшно гавкали серед ночі. Кулі комахами дзижчали коло його вух. Він вишкірився ще більше та побіг іще швидше. За ріг. У провулок. Він перестрибнув брудні калюжі дощової води та вправно згрупувався між двома контейнерами для побутового сміття. Хлопчик заховав білі руки у

кишенях, схилив голову, щоби обличчя йому прикрило брудне чорне волосся, та затримав подих.

Там він і чекав, така ж тінь, як і будь-яка інша, затримавши всякий рух.

Його переслідувачі прийшли задиханою зграєю; їхнє хрипке важке дихання мало аромат отруєної води, а шкіра пахла чужою кров'ю. Дехто пішов наліво, дехто – направо, та всі вони побігли калюжами, що перетворили провулок на бетонне болото.

Хлопчиківі довелося силоміць стримувати посмішку; завдяки слідам чобіт на тротуарі вистежити їх буде зовсім легко.

Один із них залишився у провулку. З його уривчастого дихання та шаленого

серцебиття хлопчик наосліп зрозумів, що огрядність не дає цьому чолов'язі встигати за своїми нещасними товаришами за зграєю. Хлопчик розплющив очі, здійнявся на ноги та вийшов із тіней. Ніж у його руці з його ж волі відбив світло ліхтаря поблизу.

Чолов'яга повернувся та глянув кощавому хлопчині просто в усміхнене, вискалене обличчя.

Почувши його крик, його друзі повернулися. Найшвидшому з них на повернення до входу у провулок знадобилося менше двадцяти секунд. Коли вони прийшли, від хлопчини й сліду не було, а товстун із їхньої зграї лежав на спині у калюжі дощової води, де розпливалася гаряча кров; у нього були відрізані всі пальці, а

оббіловане обличчя – обідране до кісток.

Він був голодний.

Він знав, що може грабувати трупи, брати в них монети та папірці, аби купувати їжу. Ще він знав, що може просто красти їжу у вуличних торгівців, беручи в них фрукти та теплий хліб, оскільки він був достатньо швидкий, щоб тікати й ніколи не попадатися.

Шлунок у хлопчика зав'язався вузлом, загортаючись у кільце та бурчачи від нужди. Відчувши такий голод востаннє, він спробував попити власної крові. Це допомогло трохи вгамувати біль, але він лишився таким само кволим, як і раніше.

Пацюків уже було недостатньо. Він

потребував більшого. Одного він упіймав дві години тому, але той був йому потрібен як принада для пастки. Він із усіх сил постарався не піддатися муці у шлунку, просто з'ївши виснаженого голодом шкідника разом із маленькими хрусткими кісточками.

Нарешті коло входу до провулку загарчала та вишкірилася, б'ючись за здохлого пацюка, якого хлопчик залишив на видноті, зграя з трьох диких собак – один кощавіший і нещасніший за іншого.

Хлопчикові поколювало язик, який потовщав від сильного припливу слини, й він сягнув по ніж і побіг.

Він спостерігав за містом унизу, сидячи навпочіпки на краєчку даху,

зігнувшись, наче страшна гаргуля поруч із ним. Його одяг був ганчір'ям без найменшого шансу порятунку від холоду. Він ріс надто швидко, і йому мало не щотижня треба було красти щось нове. Правду кажучи, він і хлопчиком уже не був. Він уже був такий на зріст, як ті люди, яких він різав, розчленовував і вбивав.

Територія внизу належала чоловікам і жінкам, у яких на обличчях були витатуйовані червоні сльози. Зазвичай хлопчик уникав їхнього царства, але сьогодні його привабив крик. Він уже не раз їх попереджав. Він попереджав їх, що вони платитимуть кров'ю щоразу, як приходитимуть у цю частину міста.

І вони все одно приходили. Вони приходили зграями, вбивали чоловіків

із сусіднього району та тягли за собою жінок задля розваги.

Ні. Годі. Блідий чоловік зісковзнув із даху та спустився, всього лише тримаючись руками за кам'яні стіни. Його чоботи прикрасили провулок унизу ходою примари, і він, зодягнений у жебрацьке лахміття, пішов подивитися, чому його попереджень не слухаються.

Вони лишили вартових у ряду покинутих фабрик, які позначали край їхнього царства. Першого – чоловіка з шолудивим псом – він знайшов, опустившись із дірки у зруйнованій стелі.

Вартовий повернувся, піднявши рушницю, та блідий чоловік зламав йому руку в лікті й ударив його у брудну шию кинджалом зі скла.

Собака загарчав, задкуючи, – зуби вишкірив, але битися був не готовий. Блідий чоловік пильно глянув на нього у відповідь, звузивши очі та демонструючи власні білі зуби.

Собака втік із повискуванням і скавчанням.

Перш ніж піти, блідий чоловік перепиляв мертвому вартовому горлянку та залишив відтятую голову на перекладині залізної огорожі.

Можливо, розміщення попереджень у *межах* території банди спрацює краще. Цього разу він залишить десь із дюжину, може, двадцять.

Якщо це не спрацює, наступного разу він залишить сорок.

Ридання було для нього музикою. Постріли були сміхом. Горе та

панічний жах були куплетами та приспівом усього його життя. Не тому, що він ними насолоджувався, а тому що в цьому місті він більше нічого й не чув. Це були звуки, що живили його в дитинстві замість материнського молока. Із криками міського занепаду у вухах він став чоловіком – а тоді став чимось більшим.

Про нього писали. Він не вмів читати, але все одно дізнавався та розумів дещо, дивлячись на шрифт на шматку газети чи на текст, прокручуваний на моніторі. Він вивчив місцеву мову, не намагаючись це зробити, навіть не знаючи, як. Розуміння просто прийшло, і здавалося, ніби саме так і має бути. Його називали мстивою душею.

Смертоносним відлунням Віку Непотрібного Закону, що блукає містом. Привидом зі Старої Землі, що ходить вулицями вночі. Спершу йому дали ім'я, щоби наділити свої страхи обличчям. Доволі скоро це ім'я стало прокляттям.

Нічний Покутник.

Він примарою пронісся собором, цим величним домом для фальшивого бога, без звуку повзучи склепінчастою стелею та загубившись там, куди не сягало освітлення. Королева-жриця цієї монументальної будівлі крала у своїх людей. Вона викачувала з них гроші, свободу та кров. Вона забирала в них дітей. Вона керувала їхнім життям. Усе заради сумнівної честі її захисту – захисту від інших вуличних

королів і провулкових королев, які робитимуть лише те саме, що й вона.

Блідому чоловікові сумно було бачити людську слабкість. Часом видавалося, ніби люди нічим не відрізняються від собак, які стережуть їхні домівки. Їх так само били, а їхні нашийники стримували так само добре, хоч і не були настільки матеріальними. Багато хто з них носив чорнильні малюнки на шкірі від хазяїв, вимушено пішов у легальне рабство чи просто бігав вулицями у диких зграях, беручи погрозами чи силою все, що заманеться.

Більшість із них – ті, хто не служив контрактованими рабами у міських ландшафтах, – працювали в цехах, гаруючи на смердючих заводах,

дихання яких душило небо та застувало кволеньке сонце.

Він ходив на межі суспільства без страху покарання, а отже, без жодного поняття про справедливість. Ці люди в основі своїй не мали потреби коритися чомусь, окрім права сильного – не мали для цього совісті. Й навіть це право було розділеним, розбитим між сотнями й сотнями дрібних ватажків зграй і вуличних воєвод.

Практично не люди. Ближчі до тварин. Істоти у вулику.

Але він спостерігав за ними, і він навчився. Вони лишалися такими лише через інстинкти. Інстинкти можна контролювати. Хижаків можна приручити. Їхніх жертв можна зігнати в отари.

Блідий чоловік знав, що йому сьогодні доведеться явитися багатьом із них: це відкрили йому карти. Тисячі, що зібралися в цьому злиденному прихистку, побачать його вперше. Необхідний вияв поблажливості, та й усе. Він навчився у них. Тепер вони вчитимуться в нього.

Він підповзав усе ближче, готуючись покинути стелю.

Падіння уб'є одного з них, але блідий чоловік змирився зі своєю приналежністю до іншої породи. Він розчепив пальці та крутнувся в повітрі; його подертий одяг розправився зраненими крилами.

Натовп охав голосніше, ніж він приземлився. Їхня священиця, їхня власниця у чудовому одязі, від якого

тхнуло збройним мастилом і невинною кров'ю, затремтіла та обмочилася. Вона померла ще до того, як, власне, почала падати, а з дірки в її грудях полилася життєдайна рідина. Блідий чоловік лопнув серце священиці рукою, з шурхотом стиснувши сплюндроване м'ясо.

– Нічний Покутник... – вимовив хтось, самотній голос серед приголомшеного натовпу. І раптом вони всі стали це промовляти, шепотіти, викрикувати. Одні побігли, другі показували пальцями, треті самі сягнули по зброю.

Тієї миті він побачив істину – істину, яку він відчував, ніколи, втім, із нею не стикаючись. Вони ненавиділи його так само сильно, як і їхні хазяї. Для них він був демоном,

так само, як і для їхніх власників.
Спасу від нього не було нікому.

Блідий чоловік повернувся та втік із
їхніх вирячених очей, не припиняючи
сміятися.

Для змін необхідно було показати
стаду, що його гріхи несуть у собі
загрозу кари. Воно мало побачити, як
вершитиметься справедливість,
оскільки інакше воно нічого не
навчиться.

Страх був зброєю, найчистішою з
усіх. Завдяки страху вони
лишатимуться сумирними, оскільки
вони дуже чітко показали, що їм не
можна довірити самотійне
збереження найпростіших ідеалів.

Нічний Покутник знав усе це, тому
що дивився та вчився, поєднуючи свої

судження з підсвідомим відчуттям того, як має існувати світ. Не маючи освіти, він геть не дбав про ідеали цивілізації та культури; їхня розбещеність видавалась йому неправильною на значно нижчому, первіснішому рівні. Їхня взаємна жорстокість суперечила самому інстинкту стадних тварин, розумних чи ні. Розділений народ ніколи не звеличиться, нічого не досягне, не зробить і кроку вперед. Їм бракувало навіть єдності, необхідної для процвітання та породжуваної ненавистю до спільного ворога. Навіть це забезпечить певний ступінь прогресу та цілісності, та все ж навіть це було вище їхніх сил. Їхніми життями керувала егоїстична потреба красти одне в одного та вбивати своїх

ближніх.

Нічний Покутник розмірковував про це, тримаючи за горло чолов'ягу, який борсався. Ця ніч була такою ж, як і завжди, коли треба було пустити кров грішникам.

– Прошу... – замимрив чолов'яга. Він був старий, і тому було ще гірше. Нічний Покутник мимоволі замислився, скільки років той висмоктував із людей міста гроші, кров і життя. Він жив на самісінькій вершині гріха. Його мерзотність забруднювала всіх, хто стояв нижче.

– Прошу... – сказав він знову. – Прошу.

«Прошу». Як часто Нічний Покутник чув, як у його присутності, затинаючись, вимовляють це слово? Ці люди справді сподівалися, що він

прислухається до їхніх благань?

– Я дам тобі що хочеш, – промовив старий. – Що завгодно. Що тільки схочеш.

Гарчання Нічного Покутника мокро забулькало з глибини його горлянки. Він ненавидів благання, передусім тому, що не розумів їх. Вони знали, що винні й що по них прийшла справедливість. Вони на це заслуговують. Це стало потрібно через їхні дії. Тож навіщо багатити? Навіщо прагнути втечі від наслідків власних дій? Навіщо взагалі грішити, якщо ціна зависока?

Він знову загарчав, а чолов'яга благав далі.

– Ти заслужив це, – відповів Нічний Покутник напрочуд тихим голосом. – Не благай. Не звинувачуй мене. Це –

кінець шляху, на який ти ступив із власної волі.

– Прошу...

Нічний Покутник затрусився від огиди. «Прошу». Знову це слово. Перше слово, яке він вивчив, чуючи, як воно злітає з тремтячих вуст незчисленних боягузів.

– У мене родина...

– Ні, – Нічний Покутник пильно глянув крізь завісу брудного волосся, пробігаючи очима порожній склад. – Твої дружина та донька вже мертві. Твоя домівка згоріла дощенту годину тому.

– Ти брешеш... Ти брешеш...

Нічний Покутник відпустив горлянку старого й кинув його валятися на землі, нездатного ворушити ані руками, ані ногами,

зламаними в ліктях і колінах. Нічний Покутник став навпочіпки над своїм полоненим із ножем, виготовленим зі шматка розбитого скла. Вістря кинджала втиснулось у м'яку шкіру під правим оком старого.

– Всі, хто має кривний зв'язок із тобою, загинули за злочин співучасті у твоїх численних гріхах. Це скло – з вікна твоєї спальні. Я забрав його, оббілувавши твою дружину, поки вона ще дихала.

Він ковзнув лезом уперед і вгородив його у розплющене око старого. Тоді й почалися справжні крики.

Три години потому старого знайшли розіп'ятим на шпилі покинутої будівлі міського ополчення. На перехожих витріщалися порожні очниці, а його обідрані м'язи

хльостав дощ. Оббілований чолов'яга помирав майже двадцять хвилин, до самісінького кінця репетуючи, наскільки це в нього виходило без язика.

І літо, й війна прийшли нізвідки. Жодне літо в пам'яті людській не пекло та сильно й так довго; хмари над Нострамо Квінтус аж темніли від циклонів. Для хворого краєвиду міста були нормою кислотні дощі – неминучий наслідок вихлопів його заводів, але зливи цього сезону були настільки ядучими, що здирали фарбу зі сталі та залишали виразки на незахищеній шкірі.

Позірно війна проходила в тіні, але на світі без сонячного світла на поле бою таким чином перетворилося все

місто. Нічний Покутник знав, що на нього полюють. Він знав і захочував це. Це означало, що можновладці, які керували простим народом, починали відчувати загрозу для себе. Навіть краще – вони починали відчувати страх. Вони хотіли його смерті, перш ніж він зможе прийти ще по когось із них. Люди міста ненавиділи його вже не один рік, іще з тих часів, коли його ім'я називали, пошепки згадуючи міську легенду, а найвеличнішим із його діянь було спотворення та вбивство покидьків із дна суспільства.

Але тепер у гру вступали власть імущі. Вони теж його боялися. Поступово закріплювалися зміни.

Останнім із володарів міста пав від його рук місцевий барон, який

наглядав за інвестиціями у заводи з переробки адамантію на південь від міста.

– Люди – це тварини, – сказав Нічний Покутник нажаханому шляхтичеві. – Без страху покарання все розвалюється. Центр не тримається купи.

– Прошу...

«Знову це слово».

– Ти мав усю владу, всі можливості, та все ж так і не вивчив найпростішу істину людської природи. Ти згаяв свій шанс. Тепер твоя смерть навчить істини інших.

Нічний Покутник підвісив його безголове тіло за кісточки на електрошпилі. Труп був оголений, якщо не брати до уваги дикої прикраси – трьохсот дев'яти окремих

надрізів на шкірі, по одному за кожне життя, втрачене під час нещодавньої пожежі на заводі.

Йому не було страшно через те, що тепер на нього полювали власть імущі. Хай спробують. Він щодня прокидався в іншому лігві – в ті дні, коли, власне, вирішував, що потребує сну. Нічний Покутник відкинув зірвану шкіру дурнуватою гопника, якого застукав під час нападу на жінку на даху. Обідраний бідолаха помер іще до того, як білування завершилося. Жінка з криком утекла, щойно її врятували, жодного разу не озирнувшись.

Нічний Покутник омив обличчя кров'ю мертвого гвалтівника, заплямувавши собі шкіру гріхом, а тоді втік у вічну ніч міста.

Пов'язка на його передпліччі
вкрилася темними плямами від поту
та брудного дощу, але рана принаймні
перестала кровоточити. Нічний
Покутник випробував руку,
покрутивши зап'ясток,
попрацювавши ліктьовим суглобом і
розім'явши пальці.

Болить, та й усе. Від кулі
залишиться шрам, але хіба так буває
не завжди? Він уже доволі давно не
дивився на себе у дзеркало, але,
провівши мозолистими кінчиками
пальців по грудях і спині, намацав
доволі шерехату рубцеву тканину, що
лишилася від кульових отворів. Він
був нездатен ухилитися від усього, хоч
наскільки прудкішим був за людей,
які на нього полювали.

Йому досі було холодно щовечора.

Він досі був нещасний. Але скоро зміниться й це. Він мав ідею. Мрію – серед кошмарного життя.

Нічний Покутник спостерігав за купкою дітей-жебраків, вуличних сиріт, іще не прийнятих у банди; вони тягли коштовності та гроші з трупа, який він лишив у канаві. Він міг би їх убити – до горла клубком підступила така спокуса, – але побачивши, як вони збирають мотлох, він засміявся.

Коли діти повернулися на звук із великими наляканими очима, його вже й сліду не було.

В його житті вже цілі ночі минали без запаху крові. Тепер після того, як заводи зачинялися на вечір, вони сиділи по будинках і домівках, рідко виходячи на вулиці. Дорогами міста

вже не йшла луна від пострілів і репету поранених, скривджених і помираючих.

І все ж Нічний Покутник спостерігав за своїм містом, за своїми людьми. Гріхи були тихіші, злочини переховувалися, та місто не звільнилося від їхнього згубного впливу. Від них він бажав лише страху та одержував лише страх. Страх приносив покору. Страх змушував їх підійматися над власними нудотними тваринними інстинктами та жити по-людськи.

Полювання на його життя тягнулося й досі, але серед властей мало хто був здатен підтримувати свою претензію. Головорізи та наймані вбивці стали дедалі частіше повністю відмовлятися від полювання на нього, а обмежені,

малодушні чоловіки та жінки, які бажали йому смерті, ні за що не виходили на вулиці, щоби займатися цим особисто.

Нічний Покутник зламав кістку, яку тримав у зубах, повністю злизавши останні шматочки м'яса. Від кислого, наче у свинини, смаку його вже не пересмикувало. Роки нужди цілковито позбавили його такої нехоті та вагання.

Він відкинув кістку з людської гомілки та дочиста вилизав собі зуби. Бували такі ночі, коли він мало не сумував за смаком собачатини.

– Пані, – сказав він. – Панове.

Почувши його слова, шляхтичі, що зібралися, напружились. Їхні охоронці потягнулися за прихованою зброєю.

Момент був винятково гострий.

Він скоцюбився на священницькому троні; його величезне тіло, що відзначалося дивовижною стрункістю, затемнювали ганчірки на блідій, пошрамованій шкірі та брудна завіса темного волосся, що місцями вкривала його обличчя.

– Ми маємо поговорити, – сказав він їм. Його голос був диханням привида, самий присвист і хитрість. У напівтемряві його очниці були запалими калюжами на обличчі мари. Його посмішка була розрізом між губів молочного кольору.

Охоронці, захищені лише костюмами дорогого крою, тепер цілилися в нього зі зброї. Пістолети. Кулестріли. Від такої зброї в нього була сила-силенна шрамів.

Побачивши, як двадцяттеро з них ціляться просто в нього, він лише розтягнув невеселу посмішку.

– Ви не можете мене вбити, – заклекотів його голос. – Навіть не намагайтеся. Це закінчиться інакше.

Нічний Покутник нахилився вперед; його обличчя торкнувся промінчик світла від слабеньких люмінесцентних ламп, установлених на стелі. Його худе, видовжене обличчя було неначе вирізьблене з алебастру, нітрохи не тепліше на дотик і мертво як камінь.

– Чому ти тут? – запитав один зі шляхтичів. – Чого ти хочеш?

Нічний Покутник відчував у диханні чоловіка мідно-згирклий запах страху.

– Я міг би попросити це місто, хіба ні? Але ти вже не можеш ним

розпоряджатись. Я вже його захопив.

Він так і сидів скоцюрблений на троні, зодягнений у ганчір'я та тіні. Він відчував, який вплив справляє на них його присутність, – чув крапання в одязі їхніх випорожнень, викликаних страхом, чув приглушений грім прискореного биття серцець, бачив, як стають дибки найменші волосинки у них на шиях.

– Це моє місце, де я підніму вас над вашою дикою природою. Моє місце як створіння, вищого та ширшого за те, чим є всі ви. Я – гріхи цього міста, завдяки чому люди можуть бути безгрішними.

Найсміливіший серед них заговорив знову, не відводячи погляду чорних очей попри дрож у пальцях.

– Це твоя філософія? Рушієм усіх

тих убивств і блюзнірств є... це?

– Розум. Істина. Я вивчив хід роботи ваших сердець і розумів. Із цими знаннями я приніс цій культурі мир.

– Ціною свободи.

Нічний Покутник повільно вдихнув крізь схожу на поріз від ножа посмішку.

– Царюю я – царює й мир. Я й не став би очікувати від тебе розуміння. Ти маленький чоловічок із маленькими мріями.

– Ти приніс такий мир, який буває на кладовищі, – шляхтич наважився підступити на крок ближче. – Мир – ціною відмови від будь-якого вибору, будь-якої свободи. Місто живе у жаху, змушене жити за тими стандартами, які ти покладаєш на наші плечі.

– Так, – відповів Нічний Покутник.

– Так.

– Але всякий гріх...

– Карається, – Нічний Покутник слухав, як їхні серця переганяли кров тілами.

– Але карається смертю, хоч яким є злочин. Хоч яким є масштаб гріха. Люди міста живуть у тиші, аби одним-єдиним словом не заслужити собі смерть за виступ проти тебе.

– Так, – Нічний Покутник заплющив темні очі, неначе слухаючи ту саму тишу, що пливла над містом. – Послухай. Послухай, як звучить цілковита тиша. Хіба вона не безтурботна?

Панич хитнув головою.

– Надзвичайно шляхетно з твого боку, *чудовиську*.

– Бальтіусе, – Нічний Покутник

перетворив саме ім'я чоловіка на тихий, лагідний клинок. – Ти досі живий лише завдяки потенціалу, який я у тобі бачу. Сиди тихо – і, може, ще існуватимеш у розкоші мого терпіння.

– Ти монстр.

– Ні, – пальці Нічного Покутника згорнулися в пазурі. – Я – посланець цивілізації. Але для того, щоби бути світлом у вашій темряві, я мушу зодягтись у гріх.

Непроханий гість потягнувся рукою та повільно зметнув волосся з запалих очей.

– Люди – це тварини. *Чудовиська*, якщо скористатися Бальтіусовим же словом. Але їх можна пасти, ними можна керувати, правити. Загроза кари змушує їх жити відповідно до норм закону. Страхом вони

підіймаються над тваринним. Я на
грані великих звершень, пані та
панове. Великих звершень. Я тримаю
це місто за горло. Тепер ми маємо
мир. Ми маємо спокій. Ви взагалі
можете зрозуміти важливість цього
слова? Ми стоїмо на межі великих
чудес, якщо використаємо мир для
просування прогресу.

Він знову підняв руку; його довгі
білі пальці повільно зігнулися
підступним антиподом квітки, що
розпускається.

– Та я хочу більшого. Я хочу
більшого від цього міста. Більшого від
його людей. Більшого від цього світу,
який ми зevamo домом. Я хочу
одержати те, що мені належить та є
моїм завдяки відповідальності перед
нижчими за мене.

Нарешті вискал Нічного Покутника шез. Він поглянув на них усіх; очі в нього були холодні та жорстокі, схожі на опали, закинуті в очниці порожнього черепа.

– Я буду вашим королем.

РОЗДІЛ VI

Спогад

Він більше не полював. Із роками ця потреба відпала. Його місто було тихим вуликом, осяяним світлом прогресу, а ще, в більш буквальному сенсі, світлом вуличних ліхтарів і маякових веж. Протягом десятиліть не було скоєно жодного злочину,

жодного гріха. Останні залишки безвладдя та опору зникли невдовзі після того, як він почав транслювати свої знущання по всьому місту через піктерні інтерфейси, доступні в кожному домі, передаючи крики своїх жертв планетарною мережею зв'язку.

Ці страти, які записувалися в його тронній залі, покінчили з нечисленними залишками злочинності. Його народ знав, що він вийде на вулиці через найпростішу провокацію. Зі страху останні душі, що трималися, нарешті, прийняли те спасіння, яке він їм запропонував.

Нострамо Квінтус, столиця світу без сонця, зростала з кожним роком.

Космічні перельоти не були для них таємницею, хай і у винятково куцому обсязі, без варпу, з доступом до

кількох світів у сусідніх зоряних системах. Нострамо вже багато поколінь торгувало з цими світами своїми багатими запасами адамантію, хоча за царювання Нічного Покутника обсяги експорту планети збільшилися до безпрецедентного рівня, як і прибутки від такої діяльності. Заводи та ковальські горна міста палали все сильніше, очисні та обробні заводи розповсюджувалися міською агломерацією, а шахти дедалі більше заглиблювалися в безцінну кору Нострамо.

Після комендантської години місто спало в цілковитому спокої.

Щосвітанку робочий люд вставав у напівтемряві під помираючим сонцем, аби знову, знову та знову повторювати цикл праці. Від нього

тхнуло перевиробництвом – отим вогненным смородом деревного вугілля та різкими запахами хімікатів. Від самих людей тхнуло сірим життям і гірким страхом.

Нічний Покутник стояв на балконі безликого сірого шпиля, який він вважав своїм замком, і пильно дивився вниз на своє місто разом зі вплетеними у кам'яну кладку гаргульями, які зловісно шкірилися.

Це станеться сьогодні. Він знав це, так, як знав усе. Відповіді приходили до нього як і завжди: у снах. З моменту опанування світу він помітив, що його чуття, нехарактерні для смертних, загострюються так, як він і уявити собі не міг. Він знав на якомусь негласному рівні, що *перетворюється* на щось. Він зрів,

вирослав у... те, чим йому було на роду написано стати. Спершу це проявилось у знанні того, що скажуть люди, до того, як вони говорили, а невдовзі він став регулярно бачити сни про події більшості днів напередодні самих цих подій.

Невдовзі він уже снів наяву. Те, що мало статися, почало накладатися на його бачення того, що відбувається. Він говорив із підлеглим, переставав прислухатися до його голосу, а натомість чув останні слова слуги, якому судилося померти від серцевої недостатності дев'ять років потому. Він бачив обличчя своїх губернаторів; усі вони зморщилися від іще не прожитих років і мали шрами, яких іще не здобули.

Один сон засів у голові надзвичайно

міцно та палав яскравіше за всі інші.

– Спостерігайте за небесами, – звелів він своїм окружним губернаторам на останньому конклаві. – Скоро прибуде флот. Флот такого розміру, що його двигуни осяють небо так, як ніколи не могло цього зробити наше сонце.

– Буде війна? – запитав Бальтіус.

– Так, – відповів Нічний Покутник.

– Але не з тими, хто прибуде. Війна прийде опісля, далеко від берегів Нострамо.

– Хто вони такі? – запитав інший губернатор. – Чого вони хочуть?

– Це воїни мого батька. Він іде по мене.

Під час Делегації Світла місто ридало. Містяни ридали всі разом, усі

чоловіки, жінки та діти, що зібралися на вулицях, пильно дивлячись блідими обличчями на незнайомців поміж себе, тим часом як небо осявали фальшиві зірки двигунів пустотних кораблів.

Незнайомці йшли повільним королівським парадом. Від їхньої ритмічної ходи цілком буквально тремтіла земля. Вони йшли великими важкими фалангами; різні загони мали броню чорного кольору, золотого, кольору царського пурпуру чи землісто-сірого. Їх вели гіганти. Гіганти, настільки ж вищі за своїх воїнів, наскільки ті були вищі за смертних. Вело гігантів уособлення сонця в людській подобі, божество у людській плоті; вогонь його душі не могла стримати оболонка з плоті та

кістки. Усім, хто наважувався на нього глянути, була винагородою сліпота. Постраждали до кінця життя не бачили більше нічого, крім образу живого бога, витравленого вогнем на їхніх мертвих сітківках.

Люди Нострамо Квінтус дивились, як у їхнє місто вдираються маршем ці мешканці чужого світу; багато мільйонів вуст мовчали, замкнені, а їхні очі розширилися від захвату. Тиша була настільки напруженою, настільки неприродною, що здавалася майже нелюдською. Навіть дощ зупинився. Сам сезон бур затримав дух, поки процесія потуги з чужого світу не досягла вежі Нічного Покутника в серці міста.

Він очікував на них.

Вояки усі як один зупинилися;

кожен із чверті мільйонів бійців тієї ж миті припинив рухатися. Вперед вийшли четверо гігантів. Вів їх палаючий бог.

Перший напівбог, зодягнений у карбоване золото, схилив біловолосу голову у величному привітанні – король вітав рівного собі.

– Я – Рогал Дорн, – сказав він.

Нічний Покутник не сказав нічого. Своїм внутрішнім зором він бачив, як цей велетень гине, як його тягне донизу сотня убивць у темному тунелі з мокрими від крові воїна ножами та мечами.

На другому гіганті був обладунок сірого кольору з візерунком; на ньому були витравлені десять тисяч слів, ніби то учений торкнувся каменя пером. Він кивнув поголеною

татуйованою головою, на яку також були нанесені письмена; літери виділялися золотом на засмаглій шкірі.

– Я – Лоргар Авреліан, – промовив він; його голос скидався на гімн, тоді як Дорн наче розмірено, поважно висловлював вимогу. – Ми шукали тебе, брате, – в його очах, загалом добрих, видно було жаль – жаль до темного міста, його недужих людей, очевидності їхніх безколірних, виснажливих життів.

Нічний Покутник знову не сказав нічого. Він побачив, як цей воїн, увінчаний психічним вогнем, кричить до палаючого неба.

Третій гігант мав броню насиченого чорного кольору з заклепками. Руки в нього були з суцільного срібла, але

мали обриси живих кінцівок і рухались як вони. Його голос був сталевим скреготом нутрощів заводу.

– Я – Феррус Манус, – сказав він. Очі в нього були темні, але не холодні.

Нічний Покутник і далі мовчав, бачачи, як воїнову голову міцно тримають за порожні очниці чужі броньовані пальці.

Останній гігант мав броню, пофарбовану у фіалковий колір чужого заходу сонця. Волосся в нього було сріблясте, довге та вишукане. Посміхався лише він, і лише він поглянув Нічному Покутникові в очі з теплом у власних очах.

– Я – Фулгрім, – промовив цей останній володар. – Приємно, нарешті, познайомитися з тобою, брате мій.

Нічний Покутник і досі нічого не казав. Він бачив цього, останнього гіганта лише в найблідших образах; він постійно ковзав і сміявся, ніколи не видимий до кінця.

Бог зробив крок уперед, широко розкривши обійми. Він вдихнув і заговорив.

– К...

Перший склад уразив Нічного Покутника ударом списа у серце. Він упав на коліна, ловлячи повітря, яке все не приходило; з його оголених зубів тягнулася слина. З його розірваного серця точилася кров; так само вона хльостала з його розрізаного горла. Його хапливі руки не мали можливості зупинити цей потік. Усе його життя стрімко виливалося рідким потоком, палило

його холодні пальці, а в очі лізли образи вбивства.

Він відчув руку в себе на голові. Біль затих за один імпульс; його здоровий глузд було врятовано миттєвим проявом милосердя. Горло йому не порізали. Серце йому не розірвалося. Нічний Покутник звів очі вгору та побачив як золотий бог – без лику та без віку – перетворився на людський образ. Обличчя людини-бога могло би бути обличчям будь-якої людини чоловічої статі з будь-якого серед мільйона світів. Він був усіма водночас. Апофеозом Людини.

– Будь спокійний, Конраде Керз. Я прибув, і я маю намір забрати тебе додому.

Нічний Покутник підняв руку, аби прибрати спітніле волосся з худого

обличчя.

– Це не моє ім'я, батьку. Мій народ дав мені ім'я, і я носитиму його до дня смерті.

Він звівся на ноги, не бажаючи стояти навколішки.

– І я чудово знаю, які в тебе наміри щодо мене.

Пейзаж довкола нього застиг. Нічний Покутник глянув на застиглого в часі Імператора – божка, який заявляв, ніби є батьком збіговиська безумців і воєначальників. Він глянув на братів, на їхні Легіони, вишикувані перед ним прекрасним строєм.

Він глянув на натовп, який застиг у такій же нерухомій досконалості пікт-зображення. В повітрі

вблискували порошок, застигли в тих же чарах, що й люди навкруги.

Нічний Покутник повернувся та побачив постать, зодягнену в кераміт кольору чистої півночі; пластини броні були розколоті намальованою блискавкою. Воїн стояв один і мовчки спостерігав; у його чорних очах не було жодного засудження, жодного звинувачення.

– Севатаре, – звернувся до воїна з пильним поглядом Нічний Покутник.
– Тебе не повинно бути тут.

Севатар підійшов ближче. Кроки його чобіт відбивалися луною по всій вулиці, а його чорні очі й далі зиркали на застигли натовпи. Він намагався не дивитись на Імператора. У спогаді чи ні, він не мав бажання відчути, як

Його очі наповнюються розплавленим золотом. Коли він останнє поглянув на Імператора особисто, йому довелося сім тижнів просидіти в апотекаріоні, поки його зір відновлювався. З нетерплячки він мало не став вимагати аугметичних очей.

– Мій пане, – звернувся до батька Перший капітан.

– Тебе не повинно бути тут, – знову сказав примарх. Тепер він був Керзом, а не просто Нічним Покутником. Він стояв зодягнений у північ, наче відображення свого сина. Його руки були озброєні смертоносними пазурами завдовжки з косу, створеними для нього в лабораторіях-кузнях далекого Марса. – Скажи мені, чому ти прийшов.

– Що це за питання? – Севатар оперся на спис; пилочки оперся на рокрітову дорогу. – Ти мій примарх, батьку. Чому б мені не ризикнути собою заради твого порятунку?

– Тому що я – *твій* примарх, – Керз хитнув головою з похмурою, як його діяння, посмішкою. – І я веду Легіон негідників із чорними серцями та без почуття вірності мені чи одне одному.

Севатар зітнув плечима, зарипівши суглобами броні.

– Та все ж я надзвичайно популярний серед своїх братів. Таємниця всього цього мене зачаровує, – він знову оглянув дорогу. – Чому ви розмірковуєте над цими моментами, пане? Що кличе вас назад у минуле, коли майбутнє досі

під загрозою?

Керз не відповів. Він жестом покликав Севатара за собою та пішов вулицею, пробираючись між статуями-воїнами Дітей Імператора.

– Тебе не повинно бути тут, – знову сказав примарх. – Не тому що це моя особиста справа. Мені на це начхати, Севе.

– Тоді чому?

– Ти знаєш, чому, – Керз реготнув; звук вийшов такий, наче ящірка пилом захлинулася. – За одну ніч ти звів нанівець десятиліття придушування свого *таланту*, – Керз глянув за плече, на свого сина, який не відставав від нього. – Твоя психіка більше не охороняється. Я можу читати тебе, як не міг уже багато років. Я бачу крізь твої бар'єри,

позаяк це вже зовсім не бар'єри.

Севатар знав, до чого йде справа.

– Я не хочу цього знати.

– Та ні, хочеш. Усі хочуть, – Керз знову подивився вперед і повернувся, щоби пройти крізь окрему фалангу Ультрамаринів під проводом загартованого командира.

– Я ще тоді просив вас мені не говорити, пане, – пішов слідом Севатар; його обличчя спохмурніло. – Прошу, дотримуйтеся нашої попередньої домовленості.

– Ні, – Керз знову сухо реготнув – наче вітер проскрипів гробницею. – Ти помреш у бою.

Севатар глитнув.

– Це й не дивно, пане. Я не маю бажання знати все інше.

– Ти в безпеці, Севе. Я мало що бачу,

крім цієї очевидної істини.

Севатар пройшов за ним у мовчанні ще хвилину.

– Ви змушуєте мене шкодувати про цей учинок. Я сподівався вас знайти та... – він не договорив, не знаючи точно, чи хоче завершити це речення.

– Та? – підказав примарх.

– Та врятувати вас, пане.

– Ось чому мені таке приємне твоє товариство, Севатаре. В тебе найсухіші дотепи.

Севатар насупився.

– Я зібрав третину Легіону, пане Керзе, – він говорив так, як завжди говорив, офіційно звітуючи перед своїм паном, – стисло та ясно. – Кіроптера знову готова діяти. Я маю намір розсіяти флот і повести більшу частину наших сил на Терру. Решта

розчиниться у порожнечі та буде дошкуляти імперським лініям забезпечення, палити світи, вирізати нові білувальні ями в серцях міст. Зовсім як у старі часи.

Керз глянув через плече. Тепер його зуби були підпиляні, загострені так, що вийшли крихітні кинджали кольору слонової кістки, такі ж, якими вони були у світі дійсності.

– Ти кажеш «імперські» так, ніби ми самі не належимо до Імперіуму.

Севатар кивнув у відповідь.

– Я вже не впевнений, що ми до нього належимо, пане, – він прямував за своїм примархом іще кілька хвилин, і далі проходячи між воїнів у королівському пурпурі Дітей Імператора. – Трез зі мною. Я його чую, відчуваю в глибині душі. Він

допомагає мені перебувати тут. Не знаю точно, як.

– Він – хороша людина, – тихо промовив Керз. – Принаймні така хороша, яку тільки можна знайти у нашому флоті. Серед нас же *хороших людей* немає, хіба ні?

– Ми робимо необхідне, пане, – Севатар пройшов повз капітана Дітей Імператора, якого впізнав за написами на броні. Ненадовго замислився, чи не спробувати вбити цього воїна тут, у примарховій пам'яті. Якби ця ідея мала бодай незначний шанс на успіх, він зробив би це без каяття.

Пройшовши лавами Третього Легіону, вони почали просуватися між темних, зодягнених у залізо загонів Десятого Легіону. Севатар зрозумів, що неуважним поглядом шукає то

там, то тут клейноди воїнів, яких убив на Ісствані.

– Пане, – звернувся він після того, як у мовчанні минуло кілька хвилин.

– Говори, Севе.

– Чому ви нас ненавидите? – він поставив це питання тихо, обережно, без тіні образи чи злості. Ці слова все одно змусили Керза зупинитися та повернутися. Довгі загнуті леза, що стирчали з кожного пальця примарха, відбивали золоте світло від ореолу Імператора за кілька вулиць звідти.

– Що?

Севатар заговорив так само невимушено, як і раніше.

– Чому ви – єдиний примарх, який ненавидить свій Легіон? Що ми вам заподіяли?

Керз посміхнувся – зовсім злегка.

– Я нещодавно поспілкувався з Ангроном і Лоргаром. Вони розповіли мені про свої чистки, видалення неблагонадійних елементів із Дванадцятого та Сімнадцятого Легіонів. Коли вони розповіли про це, я посміявся з самої абсурдності цієї думки. Вони точно знали, коли припинити знищення слабких, зрадливих і зіпсутих у своїх родинах. Я б навіть не знав, кого передусім усунути у своїй.

Севатар зневажливо пирхнув.

– Будь-якого іншого дня, пане, такі слова, можливо, зачепили б мої почуття.

– Озирнись довкола себе, – промовив Керз. – Ти народився на цьому світі. Тут ти став дорослим, так само, як і я. Імператор похвалив мене

за моє правління цим світом. Ним навіть Фулгрім захоплювався. Взірець згоди. Покірний світ, казали вони. Чи були мої люди щасливі? А це взагалі мало значення? Я зробив цих людей людьми попри їхні звірячі схильності. Я зробив їх цивілізованими попри їхні ниці інстинкти. Я підняв їх над рівнем звірів. Це був мій обов'язок перед ними як вищої істоти. І я його виконав.

Керз поглянув на сірі шпилі, що здіймалися в усіх напрямках, і на застиглий дим від заводів і мануфактурумів, який огортав вершечки шпилів імлою шкідливого диму.

— І поглянь, як мій народ мене нагородив. Мене не було всього кілька років, і все зійшло на пси. Мій же

рідний світ отруїв мій Легіон
рекрутами, які не мали жодної
цінності як бійці. Гвалтівниками.
Вбивцями. Злодіями. Мерзотниками.
Покидьками. Сміттям.

Севатар мало не засміявся.

– Пане, ви такі ж самі. Легіон
недисциплінований і лихий, тому що
створений за вашою подобою.

– Ні, – Керз наповнив єдиний склад
жалем. – Ні, ти не розумієш. Я ніколи
не стверджував, що я ідеальний,
Севатаре. Та я став грішником,
монстром, Нічним Покутником, щоб
цього ніколи не довелося робити
моєму народові. Й поглянь на
результат. Поглянь на рекрутів із
Нострамо, менш ніж за десятиліття з
часу мого від'їзду. Поглянь, який бруд
мені надіслали. Поглянь на мерзенні

покидьки людства, що йому мої ж апотекарії надали мій генетичний матеріал, перекувавши на транслюдей. Восьмий Легіон отруєний, Севе. Покоління людей, які є вбивцями за моєю подобою, та все ж не мають моїх переконань. Вони вбивці та мучителі, тому що хочуть бути такими, а не тому, що хтось мав таким стати.

– Кінцевий результат такий самий, – промовив Севатар. – Страх – це зброя.

– Страх має бути засобом досягнення мети. Згадай, яке кровопролиття чинив мій Легіон останніми роками, навіть іще до завершення Хрестового походу. Страх сам перетворився на мету. Вони бажали тільки його. Вони живилися ним. Мої сини були сильними й тому

точили кров зі слабких заради власної розваги. Скажи мені, капітане, де тут шляхетність.

– Де шляхетність у всьому цьому? – Севатар жестом показав на вулиці Нострамо Квінтус довкола них. – Ви, батьку, можете претендувати на певну дику шляхетність, але це значно більшою мірою дико, ніж шляхетно.

Керзові бліді губи оголили підпилянні зуби.

– Іншого способу не було.

– Ні? – Севатар відповів на батьків вискал широкою посмішкою. – До яких ще способів ви вдавалися?

– Севатаре...

– Скажіть мені, батьку. Якої політики миру ви навчали? Як просвітили це суспільство в науковій і соціальній сфері? До яких ще

способів ви вдавалися, шукаючи утопії для людей, окрім пожирання плоті бродячих собак і білування людей живцем?

– Це. Був. Єдиний. Спосіб.

Севатар знову розсміявся.

– Єдиний спосіб чого? Єдиний спосіб поставити населення на коліна? Як це тоді вдалося іншим примархам? Як це вдавалося безлічі світів – вдаючись до масового вбивства дітей і трансляції їхніх криків у планетарній вокс-мережі?

– Їхні світи аж ніяк не були такими... такими спокійними, як мій.

– А спокій на вашому зник, щойно ви відвернулися. Тож розкажіть мені знову, як це вам вдалося. Розкажіть мені знову, як усе це ідеально спрацювало.

Керз миттю кинувся на нього. Примархова рука огорнула йому горлянку, підняла його над землею та перехопила йому дух.

– *Виходиш за рамки, Перший капітане.*

– Як ви можете так мені брехати? – Севатар придушено гарчав. – Як ви можете брехати самому собі? Я стою тут, у вашій голові, та споглядаю театр ваших же спогадів. Ваш шлях – це тепер шлях Восьмого Легіону. Та цей шлях ніколи не був єдиним. Він просто був найлегшим.

Керз стиснув сильніше.

– Брешеш.

Севатар звузив очі та видихнув залишки повітря під натиском Керза.

– Вам *подобався* цей шлях, – прошипів капітан. – Ви його

полюбили... так само, як і ми всі.
Влада... Праведність...

Керз відпустив його. Севатар
звалився на землю; суглоби його
броні рипнули, коли кераміт дряпнув
об рокріт.

– Ах ти ж... – він поступово замовк,
відсапуєчись.

– Хто? Я? Син божий, – тихо мовив
Керз. – Вставай, Севатаре. Облиш
мене.

Перший капітан підвівся на ноги з
затуманеними очима.

– Я нікуди не піду, пане. Без вас не
піду.

Керз усміхнувся. Принаймні це
бачив його син.

– Я захоплений твоєю відвагою.
Завжди нею захоплювався. Але ти –
тінь того, чим є я, Севатаре. Тобі зі

мною не зрівнятися. Йди.

– Н...

Севатар наповнив легені; під час вдиху виявилось, що стерильне повітря нестерпно холодне.

Трез прибрав руку. Перед ними спочивав примарх, уражений Левовим клинком.

Поступово ожили інші його чуття. Він відчув хімічний сморід апотекаріону – запах, наче від білила, який ніколи не міг повністю сховати дух свіжої крові. Він почув натужне дихання Треза та биття серця старого. Почув сирени.

Це...

Севатар знову підключився до вокс-мережі, й на нього миттєво налетіли п'ятсот голосів, що накладались один

на одного. Він сконцентрувався на рунах, які, пританцьовуючи, прокручувалися на його сітчастому дисплеї, та активував прямий зв'язок зі флагманом.

– Це Севатар, – промовив він.

– Перший капітане! – голос він не впізнав. Звісно, людський. Але це міг бути будь-хто з кількох сотень членів екіпажу на мостіку. Йому важко було розрізнити їхні голоси. Правду кажучи, йому навіть їхні обличчя було важко розрізнити.

– Розкажи мені все.

– Це Темні Янголи, пане. Вони нас знайшли.

РОЗДІЛ VII

«Прихід ночі»

Тактичний гололіт замерехтів, а двигуни «Приходу ночі» з ревом запрацювали на повну силу. Після вимоги телепортації назад на флагман Севатарові довелося мчати чотирнадцять хвилин, аби досягти стратегіуму з основної зони розгортання. Він хвилювався через те, що бій може закінчитися до його прибуття; у кількох проходах він убив членів екіпажу, які недостатньо швидко втекли з його шляху.

До цього він рідко відчував таке полегшення, чуючи сигнали небезпечного наближення та бомкання ауспексів, які свідчили про прихід недругів. Флоти й досі не зійшлися в бою.

Досягши містка, він глянув на тактичний дисплей, віддав наказ про

передання потоку даних про стан корабля на ліву очну лінзу та поміркував над тим, що, власне, відбувається.

Вони ось-ось мали програти – ось що відбувалося. Він подивився на гололіт іще кілька секунд, вивчаючи розгортання сил у порожнечі та їхні потенційні вектори атаки.

Трохи послухав крики адмірала Юла: його ігнорували командири Легіону, за яких він формально був старшим у званні.

– Звернення до флоту, – наказав Севатар.

– Вихідний канал відкрито, капітане, – перекричав у відповідь тряску корпусу один із вокс-офіцерів.

– Севатар викликає флот. Скажу прямо, брати та сестри. Я не

збираюся програвати цим святим та божим скурвим синам, які помиляються та ходять у лахмітті, двічі за один місяць. Сконцентруйте весь вогонь на «Непереможному розумі». Вони скалічили нашого примарха. Віддячмо їм. Мені потрібно щонайменше п'ятдесят кораблів, готових залишитися для атаки.

– Севатарє, – затріскотів один голос, зіпсований вокс-спотворенням. – Це – самогубство.

На Севатарових холодних губах заграла фальшива посмішка.

– Судячи з усього, я не можу розраховувати на твою підтримку під час заходу для атаки, Крукеше?

– Аж ніяк.

– Я сподівався, що ти це скажеш,

брате. Так мені не треба наказувати тобі тікати. Бери свої роти та розчиняйся у чорноті. Зустрінемося в Точці Торуса, щоби попрямувати вперед на Терру.

– Ми чекатимемо, Севе. Хай буде з тобою удача.

Севатар перемкнувся назад на загальний канал.

– Варе Джаган, Нарако, Офіоне, Товаку – йдіть із ним або розсіюйтеся на свій розсуд.

Двоє з чотирьох названих капітанів Кіроптери відповіли ствердно. Один не відповів узагалі. Відверто відмовився лише Офіон.

– Я залишуся, – відповів він по воксу. – Буду разом із тобою, Севатаре.

– Мені потрібно лише п'ятдесят

кораблів. Кіроптера має вшитися.

З командних палуб інших кораблів хором долинуло: «Так, пане» і «Так, капітане». Більше половини флоту зголосилося лишитися. Це була не зовсім непокірна сміливість Ультрамаринів чи непохитна дисципліна Імперських Кулаків, але аж ніяк не дурниця. Севатар відзначив руни-ідентифікатори кораблів, які мерехтіли золотим, указуючи на вибір залишитися та прикрити відступ.

Від однієї з них його шкірою побігли мурашки.

– Варе Джаган, – промовив він.

– Брате? – затріскотів голос у відповідь.

– Я наказав Кіроптері тікати. Ти не можеш ризикувати примархом у цій битві. Тікай із бою, разом зі флотом,

що розсіюється.

Севатар очікував, що ветеран почне сперечатися, можливо, пробурчить чергову скаргу на владу.

– Севатарє. Тут... Пан Керз
ворушиться.

– Він прокинувся? Може стояти?
Може битися?

– Ні.

– Тоді це нічого не змінює. Пошли
Вальзена назад на «Прихід ночі»,
перш ніж відірватись. Я довіряю
нагляд за паном Керзом твоїм
апотекаріям. Мої потрібні мені тут.

– Так і буде. Доброго полювання,
Севатарє.

Севатар знову поглянув на гололіт,
на розгортання величезної кількості
кораблів, як дружніх, так і ворожих.

– Адміралє Юл, – промовив він

уголос.

– Перший капітане? – прийшла відповідь по воксу.

– Який саме у вас план?

Адмірал виклав свій намір. Севатар мовчки вислухав і кивнув насамкінець.

– Як на мене, гарно звучить, – сказав він. – Імовірно, що цей маневр назвуть вашим іменем, тож сподіваймося, що він спрацює. Кому треба, щоб його ім'я присвоїли сміховинній катастрофі?

Флот Восьмого Легіону розділився в повільному танку особистих інтересів і непокори, які нічим не поступались одне одному. «Прихід ночі» обігнав «Клинок у чорноті», ведучи армаду, що перехоплювала бойові кораблі

Темних Янголів.

Решта суден Легіону кинулася навітки; дехто чкурнув, не порушуючи строю, до місцевої точки стрибка в бік ядра, інші ж перекочувались у порожнечі та з прискоренням тікали самі, йдучи в напрямках, про які було відомо лише їхнім капітанам.

Севатар відвів очі від розсіяння, стримуючи раптове та чудне почуття меланхолії. Можливо, це взагалі останній раз, коли Восьмий Легіон зібрався в такій кількості. Ця думка була слушною з погляду тактики та пасувала до їхньої манери воювати, але він усе одно на якусь мить відчув жаль.

«Прихід ночі» з гуркотом сунув уперед, трусячись від напруги двигунів.

– Час іти до бою? – запитав він, сівши на командний трон зі слонової кістки, який належав панові Керзу.

– Шість хвилин дванадцять секунд, Перший капітане. Десять. Дев'ять...

– Запустити винищувачі.

Сервітор, який стояв поблизу, відповів млявим голосом, не кліпаючи:

– Запускаємо винищувачі.

– Дуже добре. А ще відкрийте канал до командира крила Каренни.

Зоряний винищувач моделі «Гнів» був елегантним красунчиком, схожим на акулу, реліктом тієї епохи конструювання, коли геніальні уми надихалися звірами прадавніх морів Терри, а також вимерлими істотами її забруднених небес. Цей був

забарвлений у кольори Легіону; його струнким корпусом тягнулися блискавиці.

Правду кажучи, «Гнів» був застарілою моделлю, рідкісною вже від початку, і її в імперських флотиліях дедалі більше замінювали апаратами класу «Лють» масового виробництва. Казали, що у «Люті» кращий характер. Керування у них було плавнішим, глючили вони менше. «Лють» – це майбутнє, сучасне обличчя війни у порожнечі. Жодних суперників. Жодних меж субсекторним варіаціям. Жодних проблем із характеристиками, що так псували попередні моделі.

А ще – ніякої душі. На думку Тайє. Політ – це більше, ніж якась безплідна взаємодія з машинами, що

відповідають заводським специфікаціям. Вона могла будь-якої ночі перегнати та перевершити в бою «Лють» на своєму повільнішому, старшому «Гніві». Вона вже робила це достатньо разів.

Щойно залунали сирени, Тайє прожогом спустилася до Підготовчої зони та пройшла ритуали одягання форми з нетерплячкою, без якої не обходилася. Застебнула та герметизувала скафандр, а тоді витерпіла всі перевірки запасної апаратури життєзабезпечення, що їх проводили сервітори.

– Хто на П'ятій платформі готовності? – запитав її стрілець, Венсент.

– «Попелястий Маскарад». Вони вже будуть у порожнечі, – завдяки

короткому чорному волоссю Тайє не мала потреби займатися ще якоюсь метушнею; вона взяла бойовий шолом у сервітора, який його простягнув, і практично накинула його собі на голову. Вона вже застібала кисневу маску, готова остаточно її закріпити.

– Поквапся, – гарикнула вона.

Венсент презирнувся з навігатором, Кайвеном, який одягався так само повільно.

– Поспішиш – людей насмішиш, – відповів Венсент.

– Це як зволікатимеш, людей насмішиш. Поквапся.

– Хребетне з'єднання, – промимрив сервітор, – робота оптимальна.

Раб, який пройшов лоботомію, вийняв із хребта Тайє голки зв'язку. Вона, як завжди, скривилася. Менш

ніж за хвилину вони бігли разом із рештою її крила – мчали пусковою палубою до винищувачів, які на них чекали.

Сирен, які вили вгорі, було практично не чути за вереском пускових прискорювачів, який усе нарастив, і криками кількох сотень членів палубної команди. Для того, щоби вишикувати крило винищувачів, була необхідна масштабна координація, а з «Приходу ночі» потрібно було одночасно запустити в повітря кілька крил.

Наглядачем палуби був лисіючий чолов'яга, схожий на тріску; за чотири десятиліття служби в ньому стало більше аугметичного, ніж людського. Він підійшов на довгій і тонкій біонічній нозі, глухо тупаючи.

– Командире крила, – привітався він із нею. Він знав, про що вона питає.
– «Saevio» та «Aetus» і досі відсторонені від польотів. «Relinquo» готовий до порожнечі.

Вона широко посміхнулася, ляснула його по грудці аугметичного начиння, що слугувало йому плечем, і знову побігла. Двадцять двоє з двадцяти чотирьох її винищувачів ось-ось мали вилетіти до неба. «Вистачить, – подумала вона. – Цілком вистачить».

Тайє піднялася драбиною перша, бухнулася на свій трон-обмежувач і зорієнтувала роз'єми в себе на спині відповідно до інтерфейсних портів на спинці крісла. Постукала кісточками пальців по боку корпусу (двічі на щастя), а тоді зручно влаштувалася. В її хребет плавно увійшли голки,

кілька разів пролунало тихеньке «кляц», і прийшло з'єднання.

– Я на місці, – сказала вона. Тайє не чекала на інших; вона одразу почала клацати перемикачами та тягнути за важелі. «Гнів», ізнову задихавши, почав тремтіти.

Пристібаючись до свого трону, спина до спини з нею, Кайвен загарчав.

– Я на місці, – сказав він, і Тайє почула бібікання та пульсацію його систем, які вийшли в мережу, та впізнала його біологічний слід у кріслі. Також вона почула, як він тріснув кулаком у рукавичці по ауспексному дисплею великого діапазону.

– Клята прибулда, – рикнув він. – А казали, що його нарешті полагодили.

Тайє широко посміхнулася та нічого не сказала. Венсент ліз на свій трон, який був під її троном, займаючи своє місце в носі винищувача. В нього був набір моніторів і засобів керування, не гірший за Кайвенів і набагато більший, ніж у неї. Вона побачила, як він відкинувся назад і напружився під час підключення.

– Я на місці, – зітхнув він.

Потягнувся вперед, міцно охопивши руками важелі керування.

Палубні невільники опустили їм затемнений щиток кабіни та, грюкнувши, загерметизували його під час останніх приготувань. Вона почула, як Кайвен стукає кісточками пальців по корпусу і Венсент робить те ж саме.

– Командир крила Каренна, –

промовила вона у кисневу маску. –
«Vespera» готова до запуску.

Ліфтова платформа різко
завібрувала, розпочавши свій болісно
повільний процес їх закручування.

– Тайє, – прогуркотів низький
спокійний голос по воксу в кабіні.

– Перший капітане.

– Тактична інформація вже
готується, та мені потрібно, щоб ти
зокрема знала одне, позаяк мені б
хотілося, щоб ти пережила наступну
годину.

– Скажіть, що саме, пане.

– Просто будь готова до квапливого
приземлення, командире крила.

Прослідкуй, щоби командири твоїх
підрозділів також знали про цю
необхідність. План адмірала флоту

Юла потребуватиме певної швидкості

реакції від усіх, хто буде не на головних крейсерах.

– Дякую за попередження, пане.

Севатар не відповів. Зв'язок уже обірвався.

– Я йому подобаюся, – сказала Тайє, поки їх підіймали у необхідне положення. Обабіч них спалахнули вогні палуби. Під час фіксації винищувач здригнувся.

– Ми зафіксовані, – сказав Кайвен. – Сидимо наготові. Стан циліндрів тиску оптимальний, катапульта заряджена. Все вказує на готовність до виходу, – він на мить замовкнув, а тоді порушив відносну тишу в кабіні, пробурчавши зауваження: – Річ не в тобі. Ми всі йому подобаємося.

– Йому ніхто не подобається, – озвався Венсент через плече. – Він

нам винний, а ми йому корисні. Це зовсім інше.

Севатар спостерігав за армадою, що наближалася; вона й досі була надто далеко для візуального підтвердження, та яскраво сяяла на тактичному гололіті. Всі судна у флоті обмінювалися вказівками для керування вогнем, які оновлювалися кожні кілька секунд і направлялися вперед, суднам із їхнього супроводу та винищувальним ескадрильям. Флот прискорювався, йдучи назустріч Темним Янголам, і його строї досі були розімкнені, та на його очах вони почали збиратися до купи.

Їм потрібно було потягнути час іще. Якщо Темних Янголів не сповільнити, вони протягом кількох хвилин дадуть

прикурити флоту, що відступатиме.

Його й досі бентежила одна руна на дисплеї. Проблема була не в тому, що їх було увосьмеро менше. Якщо Юлів план спрацює, вони завдадуть максимальної шкоди за мінімальних втрат, а якщо він не спрацює, то більша частина флоту Восьмого Легіону все одно вже давно зникне. Таємницю того, як Левові вдавалося перекидати всю свою армаду в такій незрівнянній єдності, слід було обміркувати якось на дозвіллі, а наразі Севатар навряд чи міг зайнятися цією проблемою.

Ні, проблема була в одній-єдиній руні – одному з його ж суден, – яка досі миготіла на примарному дисплеї, між тим як решта бойових кораблів, які тікали, згасали, входячи до варпу

та користуючись свободою. Спершу руна не виходила зі строю, в якому були кораблі, що йшли геть. Тоді вона зупинилася. Лишилася в космосі нерухомою в оточенні другорядних фрегатів і винищувачів супроводу.

Севатар повернувся до майстра воксу в темному одязі невільника Легіону.

– Привітайся з ними, – сказав він, жестом показавши на руну, що миготіла.

Раб застукав по консолі так, що обриси механічних пальців розплилися.

– Готово, пане.

– Це «Прихід ночі». «Роздирач», звітайте. Чому вимкнули двигуни? Минали секунди.

– Відповіді немає, пане, – сказав

майстер воксу.

– Дякую, – глузливо вишкірився Севатар. – Я й сам чую. Варе Джаган, як чутно?

У відповідь – знову тиша. Севатар провів великим пальцем по шиї, віддаючи наказ завершити зв'язок. Йому здавалося, ніби він знає, через що «Роздирач» зупинився, і ця думка була не з приємних.

Стратегіум «Приходу ночі» кишів рабами, невільникми та сервіторами, які робили свою справу; від їхньої шкіри разом зі смородом поту йшли емоції. Напруга була відчутною, Севатар її мало не смакував. Підготовка та обізнаність захищала їх від такого страху, який він відчував як поколювання на язиці, та їхнє дихання все одно отруювало

очікування. Сотні сердець – а також заміни з механізмів і хрому, що моделювали життєво важливі органи, – злились у щось дуже подібне до опери.

– Час до максимальної дальності дії зброї?

– Двадцять дев'ять секунд, капітане.

– Всім підготуватися до вхідного вогню. Каліchte всі кораблі, повз які ми пройдемо, та будьте готові до флагмана. Я хочу, щоб усе, *усе* було націлене на «Непереможний розум», коли ми пройдемо повз нього. Вбийте його, і ми зможемо полишити Трамас із гордо піднятими головами.

Через відчайдушну жорстокість обидві сторони ігнорували всі умовності бойових дій у порожнечі.

«Прихід ночі» та «Непереможний розум» мчали крізь простір, аби досягти один одного, забувши про свою силу як збройних платформ далекої дії заради того, щоби побити один одного лицем до лиця. Імперські бої в порожнечі зазвичай проходили на неймовірних відстанях, і математика та постачання були там не менш важливими за чуття капітана.

«Прихід ночі» продерся крізь флот противника; його щити відкрилися під напором у вирі райдужного світла. Він промчав повз «Зірку Першого Легіону», розсіяв супровід крейсера та з боєм пробрався крізь ворожий авангард, аби врізатись у серце ворожого флоту. Бойові кораблі Восьмого легіону з ревом гналися за ним, летячи до дірки у ворожому

строю, що її пробив, розвалюючись, їхній поранений флагман.

Лють повністю знищила потребу в хитрості й такті. Двоє флагманів, одні з найбільших і найважче озброєних творінь колективного генію людського роду, рішучо наближались одне до одного, не звертаючи уваги на свої кораблі підтримки.

Севатар спостерігав за розгорткою окулус-екранів, кожний із яких показував зображення кораблів, що помирали у пільмі; розвалювалася чорна сталь, примарне полум'я щезало в порожнечі. Чутливі очі нострамця глянули на інший бік містка та різко заплющилися: на одному з екранів бойовий корабель «Тенебор» загинув під обстрілом семи крейсерів Темних Янголів. Уламки

його носа, з яких досі вилітали сміття та екіпаж, прошили задню частину «Знаку гордості», запаливши варп-двигуни судна Темних Янголів і вбивши увесь корабель у болісному спалаху мерзенного світла.

П'ятдесят суден Володарів Ночі пірнали прямо та точно, жодного разу не відхилившись, жодного разу не звернувши з дороги. Крейсери Темних Янголів робили віражі та крутилися, рятуючись від зіткнень: важкі бойові кораблі перекочувались із величною грацією, а менші винищувачі набирали швидкість, звертаючи вбік, явно без жодних зусиль.

Севатар і далі кривився, силкуючись сконцентруватись на яскравості загибелі кожного корабля чи навіть на потоках масованого списового вогню,

від якого боліли очі. Порожнеча довкола строю Восьмого Легіону була пронизана палючою люттю трьохсот вогневих позицій. У вогні Першого Легіону розчинявся один корабель за іншим; їхні корпуси рясно дірявили лазерні батареї та розрізали списи.

Над палубою, яка трусилася, захрипів голос; він видихнув лише два слова.

– «Прихід ночі», – можливо, було щось іще, та це повністю поглинули завади.

Севатар знав цей голос. Він швидко глянув на відповідний екран, якраз вчасно, щоби побачити, як «Клинок у чорноті» гине, оточений і скалічений, у натовпі винищувачів Темних Янголів.

«Нам знадобиться новий адмірал

флоту», – з усміхом подумав він. Ще один корабель, судно Темних Янголів справа від носа «Приходу ночі», впав у критичний стан. Цей був достатньо близько, щоби побити корабель ударними хвилями та відбілити спотворенням кілька окулус-екранів.

Від вогнів йому не просто боліли очі. Біль у кислотному танку задкував нервами в його черепі та злегка бив його по передньому мозку. Він витер рот тильним боком рукавиці; кров, яка раптово пішла носом, на тлі червоної тканини була майже непомітною. Саме тепер, як на лихо. Ну звісно ж.

На основний окулус вплив величезний «Непереможний розум», який палав, побитий ударами списів Восьмого ж Легіону. Севатар

практично на власні очі спостерігав, як метушаться комашками його винищувальні ескадрильї довкола ворожого флагмана; їх там було рясно, як бліх на шолудивому псові.

– Щойно опинимося на траверзі... – промовив він і замовк.

– Капітане? – озвався один із вахтових офіцерів.

Севатар видихнув, пильно дивлячись на один із екранів у завадах. З'явилося нечітке зображення корабля, якого точно не мало бути тут.

– Це, – сказав Севатар, ні до кого конкретно не звертаючись, – добром не закінчиться.

– Тікаймо! – прокричав Кайвен.

– Ще кілька секунд, – прошипіла

Тайє. Вона вистрілила, випустивши енергію з підвісних лазерних гармат і прорізавши крило «Люті».

– *Тікаймо!* – зарепетував Кайвен знову.

Тайє викрутила свої важелі керування, переходячи у пікірування по спіралі, й двигуни «*Vespera*» заревли по-драконячому:

винищувачеві довелося напружитися, щоби підкоритися. Повз них, достатньо близько, щоб у очах Тайє залишилися танцюючі післяобрази, стрімко пролітав лазерний вогонь.

– Він усе одно наближається, – озвався Кайвен.

Тайє видихнула в кисневу маску нострамське лайливе слово та вийшла з піке – надто жорстко, надто швидко, одразу перейшовши у страшну дугу.

Інерційні амортизатори хвицнулися з достатньою силою, щоб ударити шоломами усіх трьох членів екіпажу об боки їхніх тронів-обмежувачів.

Саме тоді вона побачила «Роздирача». З запамороченням, зі смаком крові на язиці, вона вклала всі сили у те, щоби відкотитися від хвилі темного заліза, що насувалася.

Бойовий корабель, палаючи, пролетів повз них, достатньо великий і достатньо близький, щоби вона здригнулася; коли його прикрашений бійницями корпус проплив повз неї в полум'ї, корабель повністю заступив собою решту поля бою. Карколомний повітряний бій, у якому вона застрягла, просто перестав існувати. Судно Володарів Ночі просто кидалося простором без пуття, явно

завелике, щоб його обходили справи сталевих мух довкола його шкіри.

Тайє втратила контакт із партнером – у її навушнику затріщали завади. Вона ні на мить не сумнівалася, що його винищувач, «Relinquo», розмазало об мерехтливі пустотні щити «Роздирача». Кричали голоси – від болю, від страху, від розпачу, і всі наполягали на одному. «Що нам робити? Що нам робити? Що нам робити?»

Тайє потрібно було сплюнути, та вона явно не мала можливості зняти кисневу маску. Вона проковтнула огидний мідяний слиз, на який перетворилася її слина, та відкинулася на спинку свого трону, випускаючи енергію зі стабілізаторів назад у двигуни.

– Хто з вас живий, вражі діти, хай іде за мною.

За нею почувся напружений голос Кайвена. Він старався говорити не у вокс-мережу.

– Ми щойно втратили половину ескадрильї, а на моєму ауспексі відображаються лише четверо з «Маскараду».

– Ми ще тут, – «Vespera» злегка здригнулася: Тайє знову перевела її на швидкість атаки. «Прихід ночі» зі страшними ушкодженнями квітнув попереду та досі всмоктував забагато ворожих боєприпасів. – І ще мусимо захищати флагман.

«Роздирач» не дослухався ні до друга, ні до ворога. Кораблі Восьмого Легіону, які вимагали, щоби він встав

у стрій, ігнорувалися так само, як і крейсери Темних Янголів, які заливали його вогнем.

Він котився на очах у Севатара, поранений так, що тримався купи хіба що на чесному слові. З його траєкторії Севатарові було видно, що він навіть не має наміру протаранити якийсь із ворожих кораблів. Він просто... гинув. Довге, безславне піке крізь ворожий флот, вихід зі строю та кінець першому й останньому планові адмірала Юла як командира в порожнечі.

Севатар зітхнув. Попри дрож, яким трусило стратегіум, він спокійно сів на примархів трон і поклав щоку на кісточки пальців у рукавиці. А шкода. План був добрий.

Він знову стер кров із обличчя,

цього разу – зі щелепи, під вухом. Як же бісить.

Вокс на містку, зашипівши, знову ожив кількома хибними запусками.

– Севатарє, – промовив глибокий спотворений голос, позбавлений будь-яких емоцій, окрім практично непомітної, єлейної втіхи.

– З поверненням, батьку.

– Ми можемо закінчити це зараз.

Долучись до мене.

– Дайте-но вгадаю, – відповів

Севатар. – Ви плануєте телепортуватися на «Непереможний розум», чи не так?

– Мені ще потрібно закінчити бійку.

– Так, – промовив Севатар, сягнувши по спис. – Звісно. Хіба не важливо, що за кілька хвилин ми зможемо з боєм пройти крізь ар'єргард Янголів

та увірватись у варп?

Відповідь прийшла за кілька секунд; їй передували приглушені крики помираючих людей на палаючому кораблі.

– Йди зі мною. Приведи з собою Атраментарів. Закінчи це разом зі мною.

Севатар оглянув місток, перебуваючи вище екіпажу на підвищеному помості. Офіцери та невільники, які не були по вуха в роботі на своїх місцях і не валялися внизу на палубі з контузією та втратою крові, дивилися на нього знизу вгору очима загублених пришелепуватих дворняг.

– Це наказ, пане? – запитав він, уже знаючи відповідь, уже тягнучись по шолом.

– Ти знаєш, що так, – зв’язок зник у черговій хвилі завад.

– Саме тому імперці завжди перемагають, – заходився роздумувати вголос Севатар. – Вони не чинять перешкод одне одному. Дисципліна – це, може, й нудно, та вона, безперечно, має застосування у війську. Коли ми вже зможемо випустити посадочні капсули?

– Ми будемо на траверзі у «Непереможного розуму» майже за десять хвилин.

Десять хвилин. Кожний Володар Ночі на флагмані вже на бойових позиціях, готових запустити тих, хто йшов на абордаж. Атраментарам до телепортаційних камер, напевно, як рукою сягнути, а ті, кому до них не так близько, вже точно поряд зі

щонайменше однією платформою запуску посадочних капсул.

Севатар підвівся з трону, на мить глянув на нескінченні нострамські руни, що водоспадом лилися в потоці даних звіту про ушкодження, та вибрів із містка, віддавши екіпажу наостанок лише одну команду.

– Можливо, мене якийсь час не буде,
– сказав він. – Постарайтеся не вбити мені корабель.

РОЗДІЛ VIII

Небажана битва

Тепер курси кораблів перетиналися. Йому не треба було це бачити, щоби

здогадатися: він зрозумів це суто з характерного дрожу «Приходу ночі». Списовий вогонь стукав об палуби не так, як ударні ушкодження чи лазерні батареї. Кожне здригання бурі супроводжувалось окремим відчуттям. Це була нестерпна вібрація масованих бортових залпів об незахищену сталь; це було все одно що підкрастися до жертви та вгородити їй ножа в ребра, тільки під час війни в порожнечі.

Якщо їм пощастить звідси вибратися, «Прихід ночі» доведеться поставити у сухий док на цілу вічність. Можна також замовити новий флагман – Севатар підозрював, що його завершать швидше, ніж ремонт ушкоджень. Він відчував, як пахне дим помираючої апаратури

навкруги, хімічний сморід палаючих кабелів і металу, що плавився. Люди кричали на палубах угорі та внизу.

Перший капітан прямував коридорами, які трусилися, занурені в пільму, таку звичну на кораблях Восьмого Легіону. Члени екіпажу проходили повз нього з пакунками ламп і фотозабрал для проникнення у морок, зберігаючи чималу дистанцію. Він не звертав на них уваги; він приблизно знав, що вони його ненавиділи, але не знав точно, чому, та не міг змусити себе цим перейматися. Так чи інакше, їхня ненависть чи увага ніколи не грала жодної ролі в його існуванні. Вони слухалися, коли він хотів від них послуху. Решту часу вони бігли з його шляху щоразу, як його бачили.

Ідеальна рівновага.

Біжучи, він невпинно вимовляв у вокс накази, у першу чергу координуючи Атраментарів, а у другу – своїх безпосередніх підлеглих. Із дев'яти рот, розміщених на «Приході ночі», він стане ризикувати лише однією. Власною. Атраментари йшли разом із ним; інші, попри протести капітанів, залишаться на борту «Приходу ночі» та втечуть на Терру.

Севатар не тішив себе марними надіями, ніби вони повернуться з цього штурму, та не відчував необхідності тягнути тисячі воїнів на неминучу, непотрібну смерть. Хай живуть власним життям заради власних цілей, у гонитві за більш доцільною смертю.

Він іще біг, коли командири

підрозділів Атраментарів стали повідомляти про спалахи запалювання телепортації. Кожний звіт завершувався тим, що адепт із Механікумів монотонно бекав додаток: «Процес переміщення завершено».

Корабель знову здригнувся, цього разу достатньо сильно, щоби збити з ніг кількох членів екіпажу. Одна з них – жінка у комбінезоні техніка, – впавши, розбила собі голову об палубу. Севатар перестрибнув через них усіх, не зупиняючи бігу та відчуваючи запах крові від їхніх травм.

Наступне здригання було відгомонам попереднього. Те вбоге світло, яке було на «Приході ночі», блимнуло та згасло на кілька секунд.

Різниці не було; його очні лінзи показували все у монохромній кольоровій гамі, як здобич, і він уже майже дістався найближчої платформи переміщення.

Його примусив різко зупинитися звук. Напружене, тужливе скигління незгодного металу – скорботна пісня кита, якого роздирають гарпуни мисливців. Освітлення знову згасло, тож він залишився у звичній цілковитій темряві.

– Вихід з ладу реактора, – загув вокс. – Вихід з ладу реактора. Вихід з ладу реактора.

Стискаючи свою пилоглефу, він знову помчав; системи його броні зреагували на його потребу, відкривши автоматичний канал до містка.

– Доповідайте, – сказав він по воксу.

– Ми втратили хід, капітане, але йдемо вперед за рахунок імпульсу. Половина турелей дезактивована; ангари зафіксовані у відкритому стані; первинна та вторинна списові установки мовчать, а більшість стелажів для торпед ні на що не реагують. Хребтові амбразури досі стріляють за рахунок резервних генераторів. Підтримка життєдіяльності та штучна гравітація досі живляться від вторинних джерел, але щити порожнечі зникли остаточно.

– Навігація?

– Вийшла з ладу. Магістралі до вторинних енергетичних резервів обірвані.

В нього захолола кров. Принаймні

стала холоднішою, ніж зазвичай.

– Абордажні капсули?

– Не вистрілюють, капітане.

– Телепортація?

– Вийшла з ладу.

Севатар поступово зупинився, дихаючи крізь стиснені зуби. Він єдиний із Першої роти застряг на клятому флагмані. Інші вже були на борту «Непереможного розуму», боролися за свої життя та вбивали Темних Янголів пліч-о-пліч із примархом.

– Я їх не покину, – прошепотів він.

– Капітане! Що за...

Він перервав зв'язок із містком і знову побіг. Цього разу він попрямував донизу корабля, курсуючи коридорами, які були загороджені уламками, та біжучи залами, повними

диму та вогню. Повсюди, куди не глянь, лежали мертві члени екіпажу.

– Тайє, – промовив він у вокс. – Тайє, послухай мене.

– Ось і він.

– Я його бачу, – Тайє перекотилася між двома шпилями на хребті «Приходу ночі», підходячи ближче до «Корсара», за яким гналася. Амбразури пролітали вниз, зливаючись в одну, та стріляти вона не ризикувала. В палаючий кіль корабля й без того влучало достатньо вогню; вона не планувала долучатися до нього, випустивши куди не треба струмінь із лазерних гармат.

Між тим, на дисплеї на її лобовому склі пульсувала вигнута нострамська руна, що означала «Порожньо». Їй

потрібно було приземлитися та заново зарядитися. Стелажі для снарядів на «Vespera» спорожніли менш ніж за хвилину після того, як винищувач помчав геть із ангарного відсіку.

– Відпусти його, – попередив її Кайвен.

– А дзуськи, – вона погналася ще завзятіше, ще швидше, перекочуючись між двома іншими броньованими шипами. – Ми його майже впіймали.

«Корсар» був негарний, із крилами, як у стерв'ятника, та товстим задом – чудовиськом із непропорційно важким кілем, вигляд якого ніколи не подобався Тайє. Цей не повернеться додому ні на який переможний парад, вона про це подбає.

«Порожньо», «Порожньо»,

«Порожньо», – бідкалися її стелажі для снарядів, знову та знову. Вона мала гармати, але...

– Венсенте, – дихнула вона. – Я проскочу повз нього, щойно він пройде повз Пілони Травіуса. Зламай йому хребет одночасно зі мною.

– Вважай, що вже, – він відкотив свій поворотний трон на шарнірах, повернувшись обличчям уперед, і вирівняв приціл. – Можу вбити його зараз.

– Його уламки влучать у надбудову, – Тайє говорила крізь стиснені зуби, примруживши очі від зусилля. Її спина була вкрита потом, через що роз'єми в неї на спині щипало. Турелі під ними плювалися в порожнечу променями з лазерних гармат; деякі цілились у ворожі ударні кораблі, інші

ж вирізали незначні поранення у шкірі «Непереможного розуму».

Тайє ризикнула глянути вгору та побачила, як матово-чорний корпус ворожого флагмана заповнює дах її кабіни. Ніяка підготовка не могла вберегти від секундної дезорієнтації. Вона кліпнула та знову зосередилася на здобичі, що бігла попереду.

– Плазмові бомби, – озвався Венсент. На очах у Тайє уздовж хребта «Приходу ночі» спалахували вибухи: почав рясно падати бомбовий вантаж бомбардувальника. «Vespera» набирала висоту, вже майже піднявшись над «Корсаром», але їй усе одно доводилось огинати струмені лазерного вогню, якими вистрілював несамовитий екіпаж бомбардувальника.

– Просто вбий його!

Венсент вистрілив, підрізавши та розділивши «Корсара» навпіл.

Передня половина зі своїми горбатими крилами полетіла далі в одну з веж Пілонів Травіуса та розбила дистанційні засоби протиповітряного захисту на амбразурах шпиля. Громіздкі двигуни бомбардувальника сліпо гикнули та, закрутившись, зникли в порожнечі.

– Нас атакують, – повідомив по воксу Кайвен. – Іще одна «Лють», женеться за нами уздовж хребта. Гадаю, їх бісить, що ми знищили вісьмох «Корсарів».

– Я можу втекти від нього.

– Забирайся від клятого корабля. Нам потрібно відірватися.

Вона не стала відповідати. Щити

«Приходу ночі» вийшли з ладу, й ворожі бомбардувальники дзижчали довкола з настирливою, мерзотною стійкістю, плюючись плазмовими бомбами у слабкі місця будови флагмана. Вона нічого не добивалася.

– Тайє, – затріскотів її вокс. Голос спотворювали сирени на задньому плані. – Тайє, послухай мене.

– Перший капітане!

Севатар повторив її ім'я та віддав їй наказ, якого вона не зрозуміла.

– Я... Я не... Прошу, повторіть наказ, пане.

– Я сказав: «приземли свій винищувач». Негайно.

Севатар чекав на них; його обладунок був усіяний підпалинами, а в руці в нього була пилоглефа. Спокій

в оці бурі. Довкола нього гримів і лютував хаос ангару: невільники гасили пожежі, зі стелі падало сміття, а бурштинові вогні, спалахуючи, попереджали про загрозу розгерметизації.

Він дивився, як швидко залітає винищувач «Гнів»; більша частина його пофарбованого корпусу була обдерта до сталевोї сірості під фарбою, яку позбивав стук камінців зі сміття, що завжди заповнювало простір між бойовими кораблями на герці.

Він звався «Vespera». Так, це він.

Винищувач запалив гальмівні установки під крилами, а також біля встановлених на носі лазерних гармат. Вереск його тяги під час скиду проник до ангару, різкіший за

крик кондора. У Севатара один раз смикнулося ліве око, а тоді відрегулювалися для компенсації слухові чуття його шолома.

Тайє приземлилася без посадочної смуги, повністю позбулася тяги відрегульованими в часі залпами з гальмівних установок, а тоді опустила винищувач у крутій спіралі. Севатар рушив, щойно посадочні кігті хруснули об палубу. Він підстрибнув, схопився за край одного гладенького крила, схожого на акулочий плавець, і підтягнувся однією рукою.

– Вперед, – наказав він по воксу.

Відповіді не було, а побіжний погляд на кабіну показав, що Кайвен і сам витріщається на нього великими очима з розвернутого назад сидіння, між тим як Тайє вигнулася на своєму

троні, намагаючись побачити, що відбувається. Він чув по воксу, як вони дихають.

– Ви... ви ж не всерйоз, – тихо
мовила вона.

Севатар побрів спиною винищувача та зафіксував чоботи за допомогою магнітів на темній шкірі «Гніву» за кілька метрів позаду кабіни.

Побачивши ідіотський шокований вираз на обличчі навігатора, він хитнув головою.

– Я сказав: *уперед*.

Він низько пригнувся, три рази вдарив по корпусу винищувача та зробив у ньому глибоку вм'ятину, якраз достатню для того, щоби схопитися за край. Спирит він і далі тримав за спиною, схиливши вбік.

Винищувач під його чоботами загув,

оживаючи знову.

– Севатарє, це безумство.

Він закотив чорні очі, приховані червоними очними лінзами. Як же його втомлює знову чути ці слова.

Часом він замислювався: може, для інших людей «обов'язок» – це просто слово й вони ніколи не усвідомлюють його значення по-справжньому?

Без пускової катапульти винищувач піднявся повільно, відпливаючи від палуби в бік широкої пащі, що вела у порожнечу. Бійниці ворожого флагмана пропливали повз нього, спокусливо близько, але неможливо далеко.

– Доправте мене на «Непереможний розум», – сказав він по воксу. – Мої люди б'ються на борту, а я швидше помру, ніж відправлю їх у бій, до

якого не долучився б сам.

Він відчував самовдоволену посмішку в її словах, посмішку, що пробивалася крізь її недовіру.

– Ви надто серйозно ставитеся до цієї присяги братерства Першої роти,
– сказала вона.

Севатар не відповів. Він був Атраментаром. Його брати були Атраментарами. Говорити було нічого.

Наступні три хвилини Кайвен дивився просто на зігнуту постать Першого капітана Восьмого Легіону всього за кілька метрів від себе. Гребенястий шолом Севатара й досі був спрямований уперед; лицьова пластина з намальованим черепом дивилася вперед на бойовий корабель

Темних Янголів. Кайвен і досі роздумував, який вираз обличчя приховують розкосі червоні очні лінзи.

Тайє, у свою чергу, витискала з «Vespera» все, що тільки можна було, небезпечно розжарюючи двигуни, ні з ким не вступаючи у бій, крутячись по спіралі та перекидаючись, аби звільнитися від усіх чорних «Лютей», які намагалися сісти їй на хвіст. Вона чудово усвідомлювала, від якої гравітації потерпатиме її «пасажир», але мусила підтримувати потужне горіння у двигунах заради максимальної маневреності.

Наблизившись до «Непереможного розуму», Тайє повернулася та пішла уздовж корпусу, петляючи між вежами з амбразурами.

– Де ви маєте бути?

– *Поблизу містка*, – Севатарів голос у воксі був не тепліший за журливий вовчий вий.

Поблизу містка вони опиняться у зоні дії сотні з лишком оборонних турелей. Тайє вилаялася собі під носа.

– Стежте за язиком, командире крила.

Вона збільшила потужність двигунів і перемкнулася на загальний канал зв'язку ескадрильї.

– «Peritus» і «Electus», шикуйтеся поруч зі мною, негайно.

– Чую вас, командире.

– Вже шикуюся, пані.

Тайє підлетіла ближче до корпусу, на відстань, майже достатню для того, щоби втратити крило, перекотившись. Її серце відбивало

ритм, у якому вона пірнула в найдурнуватіший захід для атаки за свою військову службу.

РОЗДІЛ ІХ

Князь Вороння

Він мав визнати, нехай і лише перед самим собою, що це не було однією з наймудріших його ідей. Жодні біологічні вдосконалення й навіть найпросунутіший силовий обладунок моделі «Максимус» не могли вберегти його від гравітаційних сил, які тиснули на нього. Він уперше за століття з лишком відчув нудоту; відчуття було достатньо новим, щоби

він широко посміхнувся.

Однак тиск на череп і кінцівки веселив менше. В літних скафандрах із підвісними проводами, які носили Тайє та її екіпаж, певні базові функції були такі ж, як і в одного з шарів його керамітового обладунку, та вони не робили їх невразливими для фізики. Обідравши та оббілувавши безліч людей, а також воїнів із п'ятьох різних Легіонів (включно з рідним), він підозрював, що відчуття, ніби сили інерції готові розірвати йому кістки, більш-менш близьке до цього у континуумі болю.

Його поле зору розірвали контрастні промені лазерних гармат; кожен із них був швидким списом, який не піддавався спробам його очних лінз притлумити їхню яскравість і

протистояти їй. Винищувач Тайє під ним розкачувався та хитався; він відчував, що вона докладає всіх зусиль до того, щоби змусити «Гнів» працювати, не струсивши його та не вбивши якимись складними маневрами. Попри це, коли обабіч них пролетіли чорні вежі, а амбразури внизу перетворилися на розпливчасту нудотну дорогу, він був готовий проклясти цю ідею як необачний крок.

Але тоді він визнає, що був неправий. Подумавши про це, Севатар пирхнув. «Зараз ми не можемо собі цього дозволити».

Тайє знову перекотилась, і зірки попадали небом. Севатар лише раз зробив поступку безумству свого плану – тихенько рикнув; при цьому

Йому боліла голова від кислотного запаморочення. Це також було новим відчуттям. Протягом минулих десятиліть він завдяки генетичним імплантатам був практично невразливий для дезорієнтації.

Він відчув, як Тайє знизилася швидкість; вона крутилася та лавірувала, ухиляючись від піротехнічної бурі турельного вогню знизу. Він знав, що вона так і не зможе зупинитись остаточно, але сповільнення, достатнього для зменшення його імпульсу, буде більш ніж достатньо. Буде легше, якщо він дістане кілька синців і зламає кілька кісток, а не розмажеться об пластини броні «Непереможного розуму».

Та її траєкторія понесла його над хребтовими фортецями, поперек

носа, і він нарешті усвідомив, що вона робить.

– Це ще більша дурість, ніж моя ідея, – сказав він їй по воксу.

Голос у неї був здавлений, напружений; вона зосередила увагу явно не на ньому.

– Якщо зробити по-вашому, ви розмажетець об корпус. Якщо зробити по-моєму, вам доведеться побути героєм.

Винищувач заплив у посадочний відсік; гальмівні установки запалали, сповільнюючи хід. Бригади сервіторів одразу випрямилися; мертві очі та очні лінзи, що перефокусовувалися, почали стежити за наближенням корабля. Замість фарби корпус затемнювали підпалини, а його

пізнавальні знаки аналогічним чином вигоріли та стали нерозбірливими.

Найближчим серед офіцерів, які відповідали за боєприпаси, був такий собі Галлес Кореві, й він скеровував бригаду завантажувачів на переозброєння цього корабля, останнього в нескінченному потоці винищувачів, які приземлялися та перебазовувалися, коли той зигзагом пройшов над палубою та роздер його на шматки залпом ревучої синьої енергії з лазерних гармат. У «Гнів», що перебував на плаву, почали стріляти внутрішні вогневі групи; бійці флоту стріляли з дробових гармат із широкими дулами, які мали небагато шансів влучити у ціль у русі.

З задньої частини винищувача піднялася броньована постать; в одній

руці вона тримала болтер, а в іншій – спис. Постать вистрілила донизу, біжучи стрілоподібним крилом; чотири болти розірвались у грудях чотирьох бійців, оббризкавши нутрощами їхніх товаришів. Вогонь із дробових гармат і досі стукав по її темно-синьому кераміту, залишаючи не варті уваги срібні подряпини на темних пластинах. Вона дісталася кінця крила та зістрибнула.

Двигуни винищувача завили голосніше та запрацювали, щойно її чоботи зникли з крила. Спалах із двигунів – і він зник, залишивши по собі звуковий удар і лужний сморід від пострілів із лазерних гармат.

Постать жорстко приземлилася, згрупувавшись; її чоботи залишили у залізній палубі дві вм'ятини. На

вершечку списа почав жувати холодне повітря ангару пилоклиннок завдовжки з метр. Бійці проявили себе добре, перейшовши в укриття та продовживши стріляти, хоча ніколи не вчилися давати відсіч воїнові з Легіонів Астартес.

Севатар двічі смикнувся, скривившись: артилерійський вогонь, розповсюджуючись, стукотів по його обладунку. «Бісять ці гади». По його полю зору тягнулися та спалахували згенеровані на сітківці попередження, а авточуття його броні й досі смикали його за ліву руку, намагаючись підняти болтер для пострілу в людей, які сховалися. Він почепив болтан на стегно і, щойно підвівшись із колін, побіг – не в їхній бік, а попрямувавши до масивних

відчинених дверей, які вели углиб корабля. Спокуса марно витратити ще більше часу та розрізати їх від кінцівки до кінцівки була майже непереборно сильною.

– Вам пощастило – живіть, – прогарчав він, не звертаючи уваги на вогонь, який вони досі не припинили. – Я полюю на більших жертв.

Занурившись у освітлені сигналізацією коридори, з яких склалися порожні жили «Непереможного розуму», він увійшов у вокс-мережу Першої роти, нарешті опинившись у зоні доступу.

– Здрастуйте, дамочки, – привітався він із бійцями, досі біжучи.

– Де ти в біса був? – виплюнув у відповідь перший голос. До нього долучилися ще кілька, виражаючи ту

ж саму думку.

– Ви собі не уявляєте, – відповів Севатар. – Де примарх?

– Б'ється у п'ятн...

Севатар проштовхався крізь натовп робітників у чорному одязі, натикаючись на їхні переплетені кінцівки та недбало дроблячи їм кістки чоботями. За секунду він побіг і вилаявся у вокс.

– Повторіть сказане, – промовив він.

– Якись дурні стали в мене на шляху.

– Примарх б'ється у п'ятнадцятій залі, – відповів Вальзен. – Половина з нас тут, разом із ним.

«П'ятнадцята зала». Севатар знав бойовий корабель моделі «Глоріана», збудований відповідно до СШК, як обриси власного обладунку. «Прихід ночі» походив із тієї ж породи .

– Це безумство, – відповів він по воксу. – Вас оточать усі Темні Янголи на кораблі, які ще лишилися в живих. Бігти нікуди.

Вальзенову відповідь урвав репет по воксу та стукітливий скрип кісткової пили, яка робила те, що виходило в неї найкраще.

– Ми *знаємо* про це, пане.

– Буду там за сім хвилин, – пообіцяв Севатар. – Вісім, якщо буде опір. Дев'ять, якщо опір матиме при собі болтери.

Опір мав при собі болтери.

Облога ворожого бойового корабля завжди була зіткненням контрастів. Коридор за коридором, камера за камерою нападник міг по півгодини не бачити геть ніякої ворожої

присутності, крім невольників і рабів, а невдовзі потрібно було стільки ж часу битися за кожний крок по землі, вбиваючи захисників, що окопалися, загін за загоном. Бойовий корабель «Глоріана» був завбільшки зі щільно спресоване місто та мав відповідне населення, до якого входили не лише офіцери та відмінний екіпаж, а й представники невольницької касти, яких були десятки тисяч душ. Більшість були приречені на життя в неосвітлених нутрощах бойового корабля, дихання погано вентиляльованим повітрям і випарами печей, але багато кому все одно доводилося служити на горішніх палубах.

Севатар проходив крізь них, практично не спиняючи ходу. Його

пилоглефа клацала та затиналася, забита м'ясом усього за кілька хвилин. Ті люди, які були надто сміливими чи дурними для втечі, зустрічали смерть у дзижчанні немилосердних машинних зубців, розірвані чи покинуті ним із каліцтвами та забуті.

Сотня найкращих воїнів Восьмого Легіону телепортувалася на борт у повному термінаторському спорядженні. Спустошливий слід, який вони лишали по собі, майже веселив своєю цілковитою жорстокістю. Севатарові чоботи не на одній палубі йшли, хлюпаючи, крізь неглибоке болото з крові та обрізків людського м'яса.

Але Темні Янголи не були переможені. Аж ніяк. Навіть тоді,

коли ці палуби зачищали Атраментари, з інших частин корабля стікалися підкріплення, що проривалися до стратегіуму на захист свого примарха. «Втім, він захисту не потребує», – подумалося Севатарові. Якщо вже судити з їхньої останньої зустрічі.

Він уже вбив сімох Темних Янголів. Один із них закінчив своє життя трофеєм; тепер шолом воїна був прикріплений ланцюгом до Севатарового пояса. Найвища честь для ворога Восьмого Легіону. Такою пам'яттю він складав пошану своїм полеглим ворогам.

На перехресті попереду тримали лінію ще троє Темних Янголів у блідих табардах, накинутих на чорний однострій, і з болтерами в кулаках,

які смикалися від віддачі. Севатар присів за таким-сяким укриттям за рогом, перезарядив зброю та, з хрускотом вставивши останній магазин, вишкірився. Йому було б доволі легко вбити їх зблизька, та з болтером у його руках шанси вирівнювалися так, як йому ніколи не подобалося. Він не збрехав, коли сказав Трезові, що є бійцем Восьмого Легіону до нутра кісток. Як і його брати, він ніколи не любив битися справедливо. Забавка – це одне, але з полюванням на здобич порівняти її було важко. Принаймні в цьому він був створений за подобою свого примарха.

Він ризикнув, глянувши за ріг, і повернувся, коли біля його лицьової пластини вибухнув снаряд, осипавши

його уламками.

Він чув, як вони кричать один одному:

– Це Севатар. Це Перший капітан. Я його бачив.

Він посміхнувся, уявивши собі, який у нього силует у броні, з широкими крилами з темного заліза, що здіймаються з його шолома. «Цей клятий гребінь на шоломі», – подумав він. Вороги завжди впізнавали його за ним.

Стрілянина затихла. Він почув придушене гарчання та лункий стукіт зброї об кераміт. Вийшовши з укриття, він побіг і долучився до бійки.

Аластор Рушаль, так само зодягнений у чорне, як і Темні Янголи, яких він убивав, мало не

загинув першим. Сітчастий дисплей Севатара зафіксував його яскравим миготінням нострамської руни «Загроза», помітивши його обладунок Гвардійця Ворона та величезний метеорний молот, що крутився в його руках. Перший капітан повернувся, прохромивши глефою спину останньому Янголові та дозволивши голодним зубцям зробити свою справу. Поваленого Янгола він прикінчив, наступивши воїнові на горлянку чоботом.

Кров, що забарвлювала його обладунок, лишалася непоміченою, як і тіла біля його ніг. Один із полеглих кволо потягнувся рукою та провів по його чоботях безсилями пальцями. Севатар узяв болтер і вистрілив униз, навіть не подивившись.

– Ти не повіриш, як я сюди дістався,
– сказав він Рушалю.

Ворон не відповів. Він ні на що не
відповідав із часів Ісствана-5.

Складно говорити без язика.

Поки він наближався, вокс
перетворився на задушливу мішанину
з криків. Завдяки тому, що він
десятиліттями слухав накладені одна
на одну балачки по воксу та
розшифровував потік рунічних
оновлень на очних лінзах, для нього
не було таємницею, що він зараз
побачить, але велич моменту все одно
глибоко вражала.

Задиханий, у пошрамованому
обладунку, Севатар прорвався у
п'ятнадцяту залу – один із багатьох
магістральних вузлів на горішніх

командних палубах. Він бачив, що тунелі по дорозі туди прикрашали мертві невільники, та масштаб різанини, що відбувалася, викликав у нього сміх, що бувало рідко. Цифрові дані та покази узгоджених ліній не мали нічого спільного з реальністю. Атраментари та Володарі Ночі з «Роздирача» були по коліно у мерцях і билися серед тіл невільників, сервіторів, бійців, Темних Янголів і власних убитих братів, які все накопичувалися. Вони билися пліч-о-пліч колами, що скорочувалися, билися до останнього зі хвилиною підкріплень Темних Янголів, що насувалися з довколишніх тунелів.

Він ніколи не бачив слабшої останньої лінії оборони, у менш вигідному положенні, але причина

була доволі зрозумілою. Тут зустрілися примархи, тож тут лютував бій. Двоє синів Імператора влаштували двобій над воюючими натовпами, над гуркотінням болтерів і вереском пилоклинків, якому опирався кераміт. Їхні діти на герці, які кричали, спливали кров'ю та гинули під ними, були тінями на тлі богів.

Вперше з часів Ісствана-5 Севатар побачив, що його генетичний предок встав, аби повернути собі велич, якої в нього колись було більш ніж удосталь. Ніхто ніколи не міг заявити, що пан Конрад Керз виглядає покоролівськи; не можна було й описати його як красивого, поважного чи навіть здорового. Його аура була виснаженою та хворобливою; його

велич була холодною та мертвотною.

Із кінчика кожного броньованого пальця вилізли срібні пазури у формі серпів; на кожному з них танцювало блискуче світіння енергії. Він рухався не як якесь уособлення легкої грації, а як маріонетка, яка смикається під управлінням невидимого злісного розуму, що змушує цього мертвотного бога танцювати під мелодію, яка замість радості викликає судому.

Севатар бачив у бою кількох примархів, які у гніві проливали кров, і їхня відверта смертоносність виглядала прекрасно. Кожен із них плавно виконував танок війни – навіть Ангрон зі своїм неконтрольованим драматизмом зболеної люті.

Керз не мав цієї риси. Його рухи

були швидшими та більш уривчастими, миготінням, за яким не встигало око, між моментами страшного затишшя. Кожна мить спокою тривала саме стільки, скільки було потрібно, щоб запевнити свідка в його реальності, перш ніж убивця зі сміхом повернеться до свого пароксизму смикання та вбивств.

Таким Севатарів батько був кілька років після того, як уперше вдяг мантию примарха. Створінням із худорлявими кінцівками, запалими щоками та очима, що живилися від якоїсь холодної енергії, яка осявала його погляд натяком на темне полум'я. Його плечима струменіло ослаблене темне волосся, що його завжди омивали тільки випадкові бризки крові супостатів і ніщо інше.

Його посмішка була страхітливим завитком із підпиляних зубів між неймовірно білими, неймовірно тонкими губами. Севатар бачив, як Керз бився з Кораксом на полях бою Різанини на Місці Висадки, коли примарх Гвардії Ворона був виснажений багатьма годинами битви та вимучений заразливою правдою зради. Він двічі бачив свого примарха на дуелі з Левом: уперше – в пилу підвалин фортеці на далекій Тсагуалсі, а ще раз – усього кілька тижнів тому, коли вони менше шістдесяти секунд билися під дощем світу, який не мав жодної цінності.

Тут його батько вперше застряг у чесному бою. Без можливості почати з забороненого прийому. Без нападу на ослабленого чи деморалізованого

противника. Не атакуючи зненацька, з серйозністю спустошливого нападу з засідки.

Порухи Лева були холоднокрівними, безжальною економією м'язів і руху; він щоразу робив випад або відбивав удар ідеально, без відважного драматизму. Керзова атака на ниточках із посмикуванням була молотінням пазуристих рук; кожні потенційні обійми однієї миті блокували довгий клинок, а іншої – відхилялися ним.

Севатара повернув до тьми звук метеорного молота Рушалья, змусивши його відірвати очі від божеств, які так намагалися вбити одне одного на платформі вгорі, що аж іскри летіли. Ворон крутнув молотом по важкому колу, наче лопаттю пропелера, на

холостому ходу зі свистом іонізованого повітря. На голівці молота, що звисала з одного кінця ланцюга, кипіла кров: її енергетичне поле перетворювало, випалюючи, всю загуслу кров на пару з мерзенним запахом.

Ворон показав вільною рукою. Із двадцяти коридорів, що виходили в цей транзитний вузол, у якому звисали ланцюги та були встановлені на висоті платформи, досі вбігали воїни в таких само чорних обладунках, як і в нього.

Севатар перестрибнув через поручень, опустився ще на рівень нижче та влетів чоботями вперед у бійку кількох зі своїх братів-термінаторів із переважаючими силами Темних Янголів. Упав перший

із противників, якому Перший капітан відтяв голову одним змахом пилоглефи. Другий втратив руку, а потім – більшу частину обличчя. Третій і четвертий попадали з нутрощами, випущеними під час того ж змаху.

Це відбувалося знову. Це він швидший за всіх інших чи вони повільніші? Кожний ворог, із яким він стикався, зраджував себе найнепомітнішим чином. Він бачив якусь напругу в суглобах його обладунків, що завжди передрікала, звідки прийде його наступний удар. Севатар блокував їх усі з легкістю бійця, який бачить прихід кожного удару, та бив у відповідь, перш ніж йому могли відплатити.

Це не відбувалося знову; це було

гірше, ніж будь-коли раніше. Чи... краще? М'язи йому палали від молочної кислоти, а тиск у очах загрожував розтрити йому череп ізсередини, але з кожним ударом його серця всі дедалі більше сповільнювалися. Він зупинив пиломеч держакон списа і встиг крутнутися зі стисненими зубами та пробити глефою грудну клітину паладина у табарді в себе за спиною, а тоді повернувся назад, щоби перехопити наступний удар першого Темного Янгола. При цьому він помітив незначний зсув рівноваги, що точно вказував на кут наступної атаки його ворога. Севатар проштрикнув його ще до того, як цей рух почався, і стояв лицем до лиця з помираючим воїном, поки глефа пробивалася крізь

нутрощі іншого воїна.

Його сітчастим дисплеєм повільно проходила чорнота. Лише за кілька секунд він усвідомив, що це не кров у нього в шоломі, а пляма, що буквально затемнює йому очі. Щось луснуло в нього в черепі, щось розірвалося з раптовим вологим потоком рідини. Його ж показники життєдіяльності, нашкрябані серед даних, зчитуваних його очними лінзами, смикалися так само, як і нервова лютість примарха.

Тепер він чув, як його брати викрикують його ім'я. Вони гадали, що його поранено, а він не знав точно, чи неправі вони.

Трезове попередження пропекло його думки, неначе слова були записані вогнем на плоті, а не

згадувалися голосом пам'яті.

«Це, ймовірно, уб'є тебе, Яго».

«Ти маєш потрібну силу. Але не самовладання».

«Вороття звідси немає. Якщо ти розкриєш дар, який із такими труднощами забув... Деякі двері неможливо зачинити».

Він заточився та впав на одне коліно, скориставшись падінням, щоб розсікти ноги найближчому Темному Янголові. Воїн закричав і помер за мить – йому пробила нагрудник Севатарова глефа.

«Можливо, я помираю», – подумав він і засміявся .

– Вальзене! – кричав хтось. – Вальзене, Севатар упав! Апотекарію!

Він повернув голову та побачив, що над ним вартовим у цілковитій

чорноті стоїть Рушаль. Ворон змахнув своїм метеорним молотом; дуга закінчилася спалахом смертельного світла, розтрощивши шолом черговому Темному Янголові.

Воїн Першого Легіону впав мовчки, оскільки тепер мовчало все. Рушалів метеорний молот більше не бухав із кожним ударом. Севатарові ж безладні показники життєдіяльності більше не вили на нього попередженнями. Його світ був не хаотичною бурею гупання чобіт, детонування болтерних патронів і викручування суглобів у броні. Він чомусь був спокійним.

Севатар виблював собі у шолом, змушений давитися власною жовчю через те, що не міг припинити сміятися.

А потім він був удома.

Дім. Місто вночі. Дах, на який він прийшов ховатися.

Світ без сонця все-таки не згорів у безпутній, марній люті його примарха. Він був удома, стояв у очікуванні дощу перед справжньою бурею, і тиск у його голові був саме такий, як і в дитинстві – ніби ось-ось вирветься назовні нападом, від якого він затруситься.

«Їжа, їжа, їжа», – кричали вони йому.

Він повернувся до того місця, де вони клювали рокрітовий дах і тріпотіли пошарпаним пір'ям.

«Хлопчик, хлопчик, хлопчик», – тріскотіли вони. «Їжа, їжа, їжа» – і: «Зараз, зараз, зараз».

Яго сягнув у кишені та запропонував

жменьку хлібних крихт. «Сюди, – звернувся він до ворон. – Сьогоднішня їжа».

«М'ясо, м'ясо, м'ясо», – озвалися вони у відповідь.

Він засміявся: кілька з чорних птахів приземлилися йому на плечі та витягнули руку.

«М'ясо, – погодився він. – Скоро м'ясо. Зараз – хлібні крихти».

«Зараз м'ясо, зараз м'ясо». Він дав їм пожалітися, поїдаючи хлібні крихти; кожен шмат був твердим, як камінець, і черствим.

«Зараз м'ясо, – сказав він їм, щойно вони закінчили. – Зачекайте».

Він був відсутній недовго, але на момент повернення мучився запамороченням і спітнів. Поки він витягнув нагору сходами тіло іншого

хлопчини, руки йому заболіли та розтягнулися.

«М'ясо, м'ясо, м'ясо», – каркали ворони.

Яго кинув щиколотки мертвого хлопчика та сів, переводячи дух.

«М'ясо», – відповів він. «І мені залиште», – сказав він птахам, коли вони обсіли труп.

«Так, Хлопчику, – тріскотіли вони й далі. – Так, так, так. Залиште щось Хлопчикові».

«Можете з'їсти очі, – сказав він їм. – Не люблю очі». Вони закрикали воронячим сміхом, почувши цей жарт, найстаріший у їхній компанії. Вони знали, що Хлопчик ніколи не їсть очі. Він якось спробував, і від цієї трапези йому щось почало ввижатися.

Хлопчикові годинами точилася з носа

та вух солодка людська кров, і він проспав усю ніч, посмикуючись на камені.

Яго сидів мовчки, поки вони їли, слухаючи тріпотіння темних крил і насолоджуючись легкими дотиками паршивого пір'я до його щік. Його ніколи не заспокоював якийсь інший звук. Жодне інше відчуття не забиало головні болі достатньо надовго, щоби він міг поспати.

ЕПІЛОГ

Зрадники

Вони кинули його у камеру, без зброї та обладунку. Це було мудро.

Вони ув'язнили його разом із дев'ятьма його братами. Це вже було не так мудро.

Севатар оперся спиною на силову стіну, слухаючи звук легкого дихання братів, частково притишений напівживим пульсом, який проходив енергетичним полем довкола них. «Непереможний розум» перебував у варпі. Куди вони йшли, Севатар міг лише здогадуватися.

Він знав, що Керз під час свого поспішного та нерозумного штурму привів із «Роздирача» майже сімсот воїнів. Одним із них був Вар Джаган. Можливо, його брата за Кіроптерою тримали в іншій камері. Він поміркував, чи не повірити цьому, але сліпі надії були йому не притаманні.

Примарха вони не спіймали. Це він знав напевне. Про це – про останню атаку Темних Янголів переважаючими силами – та про те, що пан Керз нарешті усвідомив обставини, які зарано тягли його синів у могили, – говорили його брати, що вижили.

Тієї миті він забув про Лева, забув про битву... та втік.

Якщо Керз і досі живий, він просто зараз блукає нижніми палубами «Непереможного розуму». Можливо,

він іде визволяти своїх синів, але Севатар, знов-таки, був не з тих, хто тримається в ім'я незбутньої надії.

Він знав, що флот утік; принаймні частково план адмірала Юла спрацював. П'ятдесят кораблів, які залишилися позаду, прорвалися крізь ширший стрій Темних Янголів зі смертельною ефективністю голки, що проколює нарив. Він бачив, як щонайменше половина з них пробивається на інший бік, а ще бачив, як кілька почали прориватись у варп. Але більше нічого він не знав. «Роздирач», імовірно, був знищений. «Прихід ночі» був знищений майже однозначно.

Отже, Трез загинув, так само, як і Тайє. Перше було прикрістю, оскільки маленький пожирач снів був

необхідний примархові. Останнє було прикрістю з максимально нерациональної причини, в якій Севатар не зміг би спокійно зізнатися жодному зі своїх братів, уже не кажучи про саму людську діву. Ті ж самі почуття він мав іще до чотирьох смертних на службі Легіону, і він ретельно стежив за кожним із них із тієї ж таки причини.

Можна було розмірковувати про давно померлих родичів і їхню схожість із живими людьми століття з лишком потому, але не в цій камері. До того ж, він не знав точно.

Можливо, це його кровна рідня – нащадки кузенів, яких він покинув, залишивши Нострамо, але дізнатися напевно було неможливо. Протягом останнього століття його життя цей

світ був полем міських боїв, а його населення, порпаючись у смітті, не мало жодного уявлення ані про люб'язність, ані про моральність, не кажучи вже про історичну документацію. Він не міг позбутися відчуття зв'язку з ними, так само, як не міг позбутися думки про те, наскільки вони схожі на рідних, яких він колись знав.

Севатар відкинув меланхолійну думку без особливих труднощів. Він не був оптимістом, хоча не мав і схильності до журби.

Принаймні в неволі Севатарові було коли снувати плани, розмірковувати, аналізувати. Трамаський Хрестовий похід завершився. Більша частина Восьмого Легіону втекла, розсіяна сонячними вітрами. Переважна

більшість Володарів Ночі долучиться до походу на Терру, хоча він сумнівався, що багато хто взагалі залишатиметься на передовій достатньо довго для облоги Тронного Світу. Він відчував, що найближчим часом на Легіон чекає багато набігів по здобич. Ця думка викликала б у нього посмішку, якби він був деінде, а не у в'язничній камері Темних Янголів, у кубічній клітці з мерехтливої сили.

Перша камера, до якої його кинули, була більш традиційною пасткою з армованого заліза. Севатар проплював одну стіну менш ніж за п'ятнадцять хвилин, розчинивши її кислотною слиною. Коли на нього прийшов глянути охоронець, він лише вказав на шиплячу дірку у стіні, майже

достатнього розміру для того, щоб він крізь неї проліз.

– Гадаю, пацюки прогризли, – сказав він. – Великі.

Темні Янголи витягнули його з камери та закинули до силової клітки, де були кілька з його братів, кожен із яких, судячи з усього, зіпсував власну камеру, так само, як і він.

Без захисту обладунку, що сховав би його аугментації від їхніх очей, Вальзен був жалюгідним створінням, більше з хрому та гемомастильної рідини, ніж із крові та кістки.

– Годі на мене витріщатися, – сказав він Севатарові. Його єдине чорне око примружилось, а біонічна лінза спробувала нахилитися та адаптуватися, кволо імітуючи цей порух.

– Я лише думав, – мовив Перший капітан, – що ти – свідчення відмови Легіону коритися чомусь або комусь. Ти був надто впертий навіть для загибелі на Ісствані.

Декілька інших гикнули. Навіть Вальзен зволив криво вишкіритися, посміхнувшись на один бік не через якусь іронічну чарівність, а через те, що один бік його обличчя був пустим, наче у жертви інсульту.

– Чому ти звелів нам іти в цю атаку? – спитав Тал Ванек. – Атраментари пережили Ісстван лише заради того, щоби загинути до останнього десятка в цьому самогубному безумстві?

Севатар підняв темну брову.

– Зараз справді час для дріб'язкового обміну звинуваченнями?

Тал Ванек вишкірився у відповідь, продемонструвавши зуби та великі чорні очі.

– Як ніколи, Севе.

– Наказ про цю атаку віддав примарх.

Декілька з воїнів забурмотіли у відповідь.

– Примарх, – відповів Тал Ванек, – дурень і шаленець. Ті, хто не знав цього раніше, однозначно розуміють це тепер.

Почувши цю заяву, всі схвально забурмотіли. Севатар не мав ані терпіння, ані наміру сперечатися з філософських питань.

– Побачимо, – тільки й промовив він.

Увесь цей час серед них мовчав лише Рушаль. Біла шкіра Ворона,

оголена без вугільно-чорної броні, була посічена десятками роз'ятрених шрамів – позначок невимовних мук, завданих катуванням, а не зароблених у чесному бою. Він дивився на Севатара з іншого боку камери, перебуваючи в такій само позі, як і Перший капітан: вони сиділи спиною до силових екранів.

Севатар кивнув Воронові.

– Я щойно усвідомив, що був неправий, – сказав він. – Пообіцяв собі, що не програю Янголам двічі.

Рушалеві пошрамовані, розбиті губи скривились у бридку посмішку, яку залишили йому Севатарові ножі.

– Севе, – промовив один із його бійців. – У тебе кров носом іде.

Він підняв руку та намацав пальцями цівочку гарячої крові.

– А й справді.

– Ти в порядку?

«Ні. Таємниця, яку я зберігав протягом століття, щойно відкрилась, а все тому, що я не зумів устояти перед небезпечною мандрівкою у психіку нашого батька».

– Я в порядку, – сказав він. – Мені як ніколи добре.

– У тебе ще й з вуха кров іде.

– Я від цього не помру. Гадаю, скоро буде час тікати, – додав він.

– Як ти плануєш це зробити? – спитав Вальзен.

Севатар на мить глянув на нього, не знаючи точно, чи щире це питання. Вальзен, здавалося, не мав на думці нічого, хоча капітан не міг сказати напевне, чи це через те, що реконструкція його обличчя геть

позбавила його виразності, чи це просто спокійний жарт, якого Севатар не розумів.

– Це справжнє питання? –

поцікавився, нарешті, Севатар.

– Звісно. Як ми звідси виберемося?

– Так само, як робимо все, брате.

Вбиваючи всіх, хто спробує нас зупинити.